

Přílohy

Příloha č. 6:

Recenze odborných monografií Josefa Hronka v dobovém tisku

Příloha ke kap. 2.1.2. Publikace jsou řazeny podle pořadových čísel z uvedených kapitol. Příloha obsahuje plný text recenzí a prezentací, které jsou zmíněny v hlavním textu, včetně posudků k habilitačnímu řízení a k řízení o jmenování Josefa Hronka mimořádným profesorem.

(39) *Národní škola a katecheta: nástin vývoje obecného školství a přehled obecněškolského práva československého* (1931).

ČKD: Karel Reban

Velice záslužnou práci vykonal p. autor tímto spisem. Od r. 1908, kdy nákladem Arcibiskupské knihtiskárny v Praze vyšla příručka školských zákonů a nařízení, jež měly význam pro katechetu a kněze z duchovní správy, pokud přicházel do styku se školou, neměli jsme přehledné pomůcky, kam by byly sneseny všechny školské zákony a předpisy, v nichž zvláště po převratě došlo ku pronikavým změnám. Kdo chtěl je mít v evidenci, musil si pozorně všimati rozmanitých pramenů, časopisů, zpráv novinářských a pod. Proto uvítají všichni kněží, kteří působí ve škole národní, tuto příručku, jež obsahuje stručné právo školní u nás platné a pro první informaci jistě stačí. Avšak p. spisovatel podává mnohem více než školní legislativu a příslušnou judikaturu Nejv. správního soudu. Velice krásně předesílá pietní překlad encykliky Pia XI. o křesťanské výchově, potom skizuje dějinný vývoj školství zvláště v době nové a v zemích bývalého Rakouska, potom podává soustavně zákony a nařízení, výnosy a předpisy, týkající se náboženství jako předmětu

i osoby katechetovy, pro něhož jsou tu uvedeny i zákony platové, výňatek z učitelské pragmatiky atd. Cenné jsou i přílohy, jež přinášejí jednak pražskou normální osnovu pro vyučování náboženství na školách obecných a občanských, dále různé tabulky pro zjišťování nároku na výši platu a přídavků. To vše podává kniha velmi živě, s jasným a logickým uspořádáním a se zřetelem na praktickou potřebu, ač neopomíná uvádět odbornou literaturu a jiné prameny a má zpracovaný materiál nejnovějšího data. Pro kněze, bohoslovce a laické katechety bude to pomůcka nepostradatelná, za kterou jsme srdečně vděční, očekávající od p. autora ještě mnohé jiné pomůcky pro katechetiku.

(41) *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě (1932).*

ČKD: Karel Reban

Co až dosud bylo o dějinách školství, speciálně českého, uzavřeno v rozsáhlých knihách a podáno většinou se stanoviska odlišného, podává autor v této publikaci stručně a přehledně sleduje při tom katolické zásady vyučovací a výchovatecké. Je to pohled na českou školu v dějinném vývoji, při čemž vynikají zásluhy katolické církve o ni. Dílko spočívá na dobrých pramenech a spolehlivě informuje. Zvláště partie o přítomných reformních snahách bude mnohemu vítána. Kdo přicházejí do styku se školou, kněžstvo i učitelstvo a kandidáti učitelství, najdou v knize cenné poznatky. Při tom ustavičně podávají se nejen fakta, nýbrž ukazuje se i na proudy myšlenkové, jež vyvolaly v život určité formy ve školství. Proti překladu: diferencovaná škola – škola rozkladná ozve se protest, protože svádí ke smyslu jinému, běžnějšímu; snad škola rozlišená, rozrůzněná? – Kniha si zaslouží vděčného přijetí a hojného rozšíření.

Vychovatel: František Dvořák

Z povolání péra dostává se nám krásného díla, právě tak časového, jako potřebného. Na 131 stranách máme jasný prohled školství od počátků křesťanství v českých zemích: 1. pod dozorem církve – školství ecclesiasticum a 2. pod dozorem státu – školství politicum. Třetí díl – skoro polovice knihy – obsahuje převrat státní i ve školství až do nejnovějších snah reformních v Československu a v Podkarpatské Rusi. – Jest potřebno znáti zásluhy církve o vzdělanost i nevďek světa se všemi jeho zlými úmysly. Universitní docent J. Hronek staví čtenáře před všechny moderní otázky školské, které dokonale ovládá a slohem jedinečným dovede podati, zároveň uvádí i seznam nejnovější literatury a statistiku podle

stavu 31. října 1930, z níž vysvítá, že jest na mesiánských školách žactva, katolíků 172.720, československých 2600, československých 18.681, bez vyznání 15.419, řecko-katol. 2.600, evangel. augsb. 7.789. evangel. reform. 1.107, pravosl. 528, israel. 5.376. Na obecných školách žactva, katolíků 1.281.818, českosloven. 34.495, českoslov. 88.427. bez vyznání 76.474, řeckokatol. 84.994. evangel. augsb. 74.003. evang. reform. 29.379, pravosl. 13.453. israel. 34.029.“

SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování Th.Dra Josefa Hronka s. docentem bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity ze dne 18. srpna 1945: Jaroslav Beneš

Soustava školství v dnešní své podobě je výsledkem staletého vývoje, v němž hlubokou stopu zanechaly přechodné ideje ať již rázu náboženského a politického, nebo hospodářského, kulturního a sociálního. Autor probírá v I. díle vývoj školství pod dozorem církve, kdy školství bylo ecclesiasticum, podstatnou částí církevního působení. Ve II. díle ukazuje, jak stát v novém věku pozvolna zbavuje církev práv na školu, chápe poslání školy jako záležitost státní, odtud prohlašuje školství za politicum. V díle třetím promlouvá o československé škole národní v dnešní podobě. Náležitou pozornost věnuje nejen správním, ale i reformním pedagogickým programům.

(42–44) *Výbor zákonů školských* (1933, 1934 a 1938).

ČKD: Karel Reban

K prvnímu dílu: Pro nejbližší orientaci podal p. spisovatel soubor školské legislativy již ve své výborné knize ‚Národní škola a katecheta‘. Potřebě znalosti přesného znění zákonných textů vyhovuje tímto vydáním přesným a úplným, které obsáhne několik svazčků pohodlného, příručního formátu. Při užívání přijdou velmi vhod odkazy pod čarou a podrobný věcný rejstřík. První svazček má právě nejčastěji hledané zákony a předpisy o náboženské výuce a praxi v dnešní škole. Kéž by sbírka rychle pokračovala! Také na ostatní oznamované práce p. autora se těšíme.

Ke druhému dílu: Bylo zde upozorněno roku 1933 (str. 442) na praktickou cenu Hronkova výboru školských zákonů. Mají přednosti, jichž se nedostává jiným příručkám: účelné uspořádání, přesnost a úplnost, odkazy na normy analogické, dodatky, event. změny. Druhý díl přijde vhod zvláště v osobních otázkách učitelských, neboť obsahuje zákony vztahující se na organizaci školské správy, zřizování škol národních a právní poměry učitelstva. Na str. 75 odst. 3. vypadla při sazbě věta. – Třetí díl této sbírky zákonů slibuje přinést řád školní a vyučovací.

SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování Th. Dra Josefa Hronka s. docentem bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity ze dne 18. srpna 1945: Jaroslav Beneš Státní převrat a zřízení státu československého znamenal i v oboru školském mnoho změn, zejména též po stránce právní. Tato mnohost předpisů ztěžuje i v praxi aplikaci jejich, bez obtížného hledání a srovnávání nelze někdy bezpečně říci, co ze starých předpisů ještě platí, co bylo zrušeno a co pozměněno. Toto manuale ve třech svazcích podává přehledný, soustavně uspořádaný obraz nyní platného právního řádu v oboru školství národního, jež má význam pro katechetu a kněze z duchovní správy, pokud přichází do styku se školou. Text norem je přesně podle úředních sbírek a v poznámkách uváděny odkazy na právní normy, změny a vysvětlení v úředním znění, a to tak, že každý kněz v čas potřeby snadno o té či oné otázce může se orientovati.

(46) *Reforma národní školy československé. Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934* (1935).

Vychovatel: pravděpodobně František Němec

Instruktivní knížka Hronkova, která je přehlédnutým zvláštním otiskem loňského ročníku ‚Vychovatele‘ zpravuje nás o ideálech nové výchovy realizovaných na národní škole československé, jež ji podstatně mění v instituci světskou, nábožensky nestrannou. Klidným a pečlivým rozbořem probírá autor všechny přítomné snahy reformní, cíl, metody a program nové liberálně demokratické školy, jež pozbyla dřívějšího rázu náboženského. V úvodní kapitole své zajímavé práce podává autor dobrý přehled historického vývoje obecné školy v bývalé monarchii. Nato v pěti kapitolách se zabývá národní školou československou, vznikem reformních snah, krok za krokem sleduje reformy v prvním desetiletí národní školy československé, zejména rozbírá tak zv. Malý školský zákon, v druhém období reforem se dovídáme o nových učebních osnovách a jejich vedoucích ideách o jednotné škole a o škole pomocné. Zajímavá je kapitola o Dérerových školských reformách, které autor důkladně rozbírá. Zároveň referuje o plánu jednotné organizace všeho školství a činí připomínky se stanoviska katolického. Všem, kdož se zajímají o věci školské, kniha Hronkova poskytne bohaté poučení, neboť je výstižným vypsáním vzniku, zásad a cíle reformy a současného stavu školství národního a pokusného, za kterou jsme autoru vděční.

SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování Th. Dra Josefa Hronka s. docentem bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity ze dne 18. srpna 1945: Jaroslav Beneš
 Kniha je klidnou informativní úvahou a referuje přehledně o změnách, jež zastihly naše školství od převratu. Zmiňuje se i o námětech, jež zůstaly pouhými návrhy. V závěru se přimlouvá za náboženskou orientaci ve školství.

(28) *Na klíně mateřském. Kapitoly o výchově dětí v raném dětství* (1946)

ČKD: autor neuveden

První svazek knihovny ‚Logos‘ zahajuje pěknou knížkou Dr Hronka. Je to zahájení jistě šťastné. Jestliže dnes se oprávněně volá po zvýšení péče o děti, obvykle se myslí na zvýšenou péči o tělesné zdraví. Zde však máme návod k harmonické výchově duše i těla. Kniha je určena především rodičům a můžeme očekávat, že splní svůj úkol velmi dobře. Autor totiž zkušenou rukou vybírá z obsáhlé látky kapitoly, které informují nejprve všeobecně o poslání rodiny, cíli výchovy a výchovných činitelů. V druhém oddíle obrací autor pozornost k dítěti a všímá si ho jak po stránce tělesné, tak po stránce přirozené povahy. Oddíl třetí je ovšem nejdůležitější, protože se obírá výchovou dítěte. Z kapitol tohoto oddílu si největší pozornosti zaslouží kapitola o výchově náboženské, která je velmi důležitá a povzbuzuje k přemýšlení. Kniha by si zasloužila co největšího rozšíření mezi rodiči, kteří jsou prvními a přirozenými vychovateli dítěte.

Logos: Ladislav Pokorný

Teprve nyní se nám dostává do rukou nová Hronkova knížka, která byla opravdu netrpělivě očekávána. Jestliže jsme se chtěli dovědět něco z psychologie dítěte, musili jsme se až dosud prokousávat tlustými pedopsychologiemi. Jestliže však jsme chtěli vložit do rukou rodičů spolehlivou knížku, která by jim ve výchově dětí byla bezpečným vodítkem, neměli jsme opravdu, po čem bychom sáhli. Jsou zde ovšem knihy, na př. knihy Dr. Fügnerové, které se zabývají dítětem velmi důkladně, avšak výhradně po tělesné stránce a projevy duševní povětšinou jen registrují, aniž by vedly k hluboké výchovné snaze. Tě pak je v Hronkově práci věnována velická péče. S moderního hlediska chápe autor dítě jako celek, v němž hrají mocnou úlohu vlivy tělesné konstituce a dědičnosti a vykonávají veliký vliv na duševní dění. Další předností knihy je to, že ukazuje na nutnost, která se jeví čím dál tím výrazněji. Musíme svou pedagogiku postavit

na základ nadpřirozený, opřít ji důkladně Písmem sv. a autentickými projevy. Nestačí jen aplikovat pozitivistickou pedagogiku „bez duše“. Čili, že je nutno vybudovat od základu jakousi teologii paedagogicu či catecheticu, což ovšem provést do důsledků a do všech podrobností bude asi úkol pro celou generaci pracovníků.

Kniha je rozdělena do tří oddílů. První pojednává o rodině jako o přirozeném výchovném prostředí dítěte. Váží jeho důležitost z různých hledisek a konstatuje naléhavý úkol – vychovat rodiče k opravdové odpovědnosti za budoucí vývoj dítěte po povahové stránce. Druhý oddíl si všímá dítěte v jeho vývojových obdobích a zkoumá přirozenou povahu dítěte. Konečně nejdůležitější třetí oddíl hovoří o výchově dítěte, a to nejprve po stránce tělesné, a dále o výchově náboženské, mravní, intelektuální, estetické a společenské. Za nejdůležitější z nich pak považují onu opravdu podnětnou a k přemýšlení povzbuzující kapitolu o výchově náboženské. Myslím, že smím autora poprosit, aby tuto kapitolu zpracoval v celou knížku o náboženské rodinné výchově předškolní s podrobnými návody k této výchově. Zkušenost mi stále potvrzuje, že dnešní mladí rodiče nemají většinou zlou vůli, ale dítě nábožensky vychovávat prostě nedovedou. A pro ty je tato kapitola tak cenná a myslím, že podrobné zpracování by bylo rovněž vítané. – Pro hlubší studium je připojen seznam důležité literatury obírající se dítětem. Celkem můžeme říci, že máme před sebou knihu, kterou bychom měli dát nebo alespoň doporučit všem mladým manželům. Je předností Ruppova nakladatelského počínání, že své edice obléká v tak krásná a vkusná roucha.

(29) *Katechetika. Duch a forma katolického vyučování náboženského* (1946).

ČKD: pravděpodobně Karel Reban

Řada publikací z oboru katechetského poslední doby je rozmnožena stručnou, ale obsažnou a předmět vyčerpávající katechetikou prof. dr. Josefa Hronka. Ačkoli je to kniha více méně theoretická, má celkové zaměření praktické a bude po této stránce jistě s radostí přijata ode všech učitelů náboženství, laiků i kněží. Po krátkém přehledu historického vývoje katechese mluví o osobnosti katechety. Pojednává o obsahu katechese, popisuje metodu katechetickou a podává pak praktický návod ke katechisování; pamatuje též na směrnice pro duchovní vedení žactva. Závěr tvoří církevní a státní předpisy, které mají význam pro ty,

kdo se chtějí věnovat katechetskému povolání. Knihu lze dobře doporučit všem učitelům náboženství.

Logos: Ladislav Pokorný

Není jisté vinou nakladatelství, že knihu označenou jakoby vyšla r. 1946, dostáváme do rukou až letošního roku v dubnu. Autoři obvykle shrnují své dílo do přehledných prací, aby tím vyvrcholili a zaokrouhlili své dosavadní dílo. Tak také Hronkova kniha shrnuje autorovy dosud rozptýlené práce a zhušťuje je v opravdu výbornou příručku, která svěžím stylem, sevřenou formou a při tom obsažně podává přehled dějin katechese a katechetiky, methodiku a *vlastní katechetiku*. Na konci je připojen syllabus *předpisů vázících se k dosažení profesorské a katechetské aproby*. Bohoslovci a laičtí katecheté mají tak výbornou příručku ke studiu a my všichni prostředek k oživení paměti a zdroj inspirace k další práci.

Příloha č. 7:

Recenze Hronkových učebnic pro výuku náboženství

Příloha ke kap. 2.1.4

(50) *Cesta k Bohu. Učebnice počátečního vyučování katolickému náboženství pro nižší třídy škol obecných* (1932¹, 1933², 1938³, 1942⁴, 1947⁴ dotisk).

ČKD: Karel Reban

Bylo zde na str. 334 t. r. vysloveno přání, abychom měli podobné učebnice náboženství, jaké mají Němci v knihách Pichlerových. Toto přání dochází splnění touto náboženskou prvoukou Hronkovou, která co do metody kráčí ve stopách osvědčeného Pichlera a přejímá odtud i barevné ilustrace Schumacherovy, které neobyčejně zdařile znázorňují posvátné děje a svou prostotou výborně se hodí pro děti. Máme tedy vedle knih Kubíčkových, Jedličkových a j. pro první tři školní roky novou učebnici a nepochybně bude tato pronikat vítězně. Ku přednostem jejím patří milý a jasný sloh, jmenovitě však uspořádání látky co do výběru nejnnutnějších pravd, její přehledné rozčlánkování, organická jednota učiva biblického, katechismového a liturgického a koncentrace na ústřední osobnost Ježíše Krista. Snahou knihy je přivést děti k Ježíši a žítí z Něho Eucharistií a milostí posvěcující vůbec. Stručnost a názornost vyvozených pravd je vskutku velmi vítaná. Krásné roucho, kterým

nakladatelé přioděli tuto učebnici, přivábí city dětské a kniha stane se jim jistě velmi milou. Kniha má schválení všech nejd. Ordinariátů v zemi České a schválení ministerstva školství, takže – při poměrně levné její ceně – nic se nestaví do cesty jejímu všeobecnému zavedení. Panu autorovi i nakladatelství patří díky za tento dar našim malým katechumenům.

ČKD: Karel Reban k 2. vydání

Byla zde v ČKD 1932, str. 988, příznivě uvítána Hronkova náboženská prvouka. Upozorňuji, že má již druhé vydání, při němž na obsahu a metodě knihy nebylo nic měněno, zato však při úpravě stejné stanovena značně nižší cena, což bude na prospěch rozšíření knihy. Také toto vydání má církevní i státní schválení, a třebaže nejd. ordinariáty ve snaze o jednotnou učebnici náboženství rozhodly se pro knihu jiného autora, práce Hronkova podrží svou cenu a dobře se uplatní.

(51) *Život podle víry. Příručka katolického náboženství pro dospělejší mládež* (1932¹, 1932² dopl, 1934³ dopl, 1940⁴ přehled).

ČKD: Karel Reban

Z podnětu Svazu čs. katolických ústavů vychovávacích a vyučovacích napsal p. autor tuto knížечku. V předmluvě k ní píše p. kanovník dr. Eltschkner, že jest určena těm, kdož po dobách náboženského blouďení přicházejí k domovu duší, Církvi katolické. Jisté bývají to lidé, jimž nedostává se nejprimitivnějších náboženských vědomostí a zkušeností, a takové nutno připravovati ke sv. svátostem. Velmi vhodně přichází tato příručka, jež zúmyslně omezuje se na *unum necessarium*, na to nejnutnější. Zasluhou autorovou jest, že sestavil výběr těchto nejnutnějších náboženských vědomostí i praktických úkonů a podává je v prosté, ale velice snadné formulaci a v dobrém seskupení, vyhovujícím stejné logičnosti těchto pouček i psychologii a praktickým zájmům oněch katechumenů. Správně buduje na nejjednodušším rozdělení učiva na tři části: víra – přikázání – milost. Každá část jest rozčlankována dále na metodické jednotky, jež nesou v čele oživující a výrazné titulky podle svého obsahu. Máme vlastně v této knize katechismus, který mimo jiné má i tu výhodu, že se dosti úzce slovně přimyká starému, vžitému katechismu, pokud se vyznačoval přesností výrazovou. Proto, myslím, bude kniha vítanou učebnicí pro látku katechismovou na školách středních a měšťanských, podobně jako dojde jistě hojného užití v besídkách a spolcích mládeže. Okolnost, že se vědomě kniha omezuje na věcnou kostru učiva, má tu výhodu, že může katecheta připojit výklad podle své vlastní metody

a podle potřeb onoho prostředí, v němž knihy užije. Budiž proto dbáno toho, co naznačuje podtitul knihy: příručka katolického náboženství pro dospělejší mládež. V obojím upotřebení, jak pro výuku konvertitů, tak i pro katechesi mládeže, vykoná výborné služby. Vydavatelstvo opatřilo knihu vkusnou a účelnou formou, cena jest velice mírná.

(52) *Dějiny katolické církve pro školy střední* (1933¹; 2. vyd. nedohledáno; 1939³ přehled)

Vychovatel: Václav Hrudka

Nové školské poměry vyžadují nových učebnic. Církevnímu dějepisu vyměřena v kvartě jedna vyučovací hodina. To ukládá pisateli učebnice promyslet veškeru látku a při zřetelnosti a srozumitelnosti knihy zhustit sloh i obsah, ve výběru podat důležité události a nevynechat zajímavosti. Zvláště promyšlena má být látka domácích dějin. A spisovatel musí proplout úskalími censur. Tu ovšem nic nepomůže, nežli heslo státního znaku, že pravda vítězí.

Především nutno uznat, že až nadměrné množství obrázků učiní knihu mládeži oblíbenou, neboť obsahuje v obrázkové části dějiny chrámového umění. A výběr obrázků podle Hronkova vzdělání je prozíravě volen, takže je podán vývoj katolického chrámu až po dnešní dny. Tu jen připomínám, že poslední doba charakterisována vyobrazením bývalé svatyně, nyní celnice Fischerovy v Hybernské ulici, Barvitiova chrámu sv. Václava na Smíchově, Hilbertova secesního kostela v Štěchovicích a konstruktivní Gočárový svatyně ve Vršovicích. Přehled obrázků daný v knize může podat jen odborník. K tomu přidán obrázek malířské školy beuronské jako závěr.

Podle požadavků doby silnou stránkou knihy jsou články o životě duchovním a kulturním. Bylo by možno na důkaz ocitovat celou knihu a uvedu aspoň větu, která svědčí o autorových studiích: „V basilice strop nebyl buď žádný, anebo byl vyplněn kasetami. Basilika byla většinou vyzdobována mosaikami. Sochařství té doby je chudé, netěšilo se přízni prvních křesťanů.“ S podobnou znalostí věci jsou označeny i ostatní projevy o chrámovém umění. Tento zdvih katolické kultury musí utěšovat, neboť děje se na př. přeplňování nové renesanční svatyně sochami, při čemž je stavba označována neprávem za basiliku. Děkujeme prof. Hronkovi, že dobře vede naši katolickou mládež. Jak správně hodnotí kulturu karolinskou a otonskou, jak je poučen o saských a pak o francouzských vlivech na českou gotiku!

Avšak to jen skrovný zlomek knihy, neboť kniha chce popsat dějiny církve a nikoli pouze jejího umění. A tu překvapí Hronkova kniha rozsahem zpracované látky při úpravě obsahu a podivujeme se bystrosti úsudků. Je to opravdová práce zralého muže, jenž nebojí se otevřenosti na všechny strany a tím získává úcty u kulturních pracovníků a lásky u mládeže. Posledního pražského biskupa Jana IV. z Dražic charakterizuje těmito slovy: „Byl muž vzdělaný, uměnímilovný a národně uvědomělý. Za to, že choval se k nekatolíkům shovívavěji, než se líbilo některým horlivcům, byl jimi obžalován u papeže v Avignonu. Papež Jan XXII. jej k sobě povolal a uznáv ho nevinným, po 11 letech dovolil mu vrátiti se do Čech.“ A jeho slavný rodový erb tří vinných listů na biskupské věži na Malé straně hyne a věž nevhodně je užívána.

O Husovi praví autor: „Hus byl mylně přesvědčen, že on jediný má pravdu, celý sněm že se mýlí a je proti němu zaujat.“ O českém povstání před bitvou na Bílé Hoře čteme v knize slova, o nichž by měl přemýšlet celý národ: „V dalším průběhu povstání konfiskovali direktori katolickým pánům, v odboji neúčastněným, jejich statky. Byl to nebezpečný vzor pro případ, že by se válečné štěstí přiklonilo k nepříteli.“ A dále: „Stavové i měšťané zdráhají se přispívati na vedení války. Vojáci bez žoldu, bez potravin, za mrazu v hadry oděni, stávají se nemenším postrachem nežli nepřítel. Důstojníci zpronevěřují peníze na žold zasílané, direktori nedostatečně a jen liknavě shánějí prostředky, k vedení války nutné.“ Je svrchovaně zapotřebí, aby celé množství správných úsudků Hronkových přešlo do všech školských učebnic československého státu. Není možno uvést četnější podrobnosti z bohaté knihy; nutno jen vysloviti radost, že tradice krásných a vědeckých učebnic tak slavně zahájena drem Josefem Kašparem nalézá pilné pokračovatele.

(53) *Obrazy z dějin katolické Církve. Církevní dějepis pro školy měšťanské* (1937¹, 1948²)

ČKD: pravděpodobně Antonín Salajka

Před několika lety vydal univ. prof. dr. Josef Hronek učebnici církevního dějepisu pro střední školy: *Dějiny katolické církve*. – V těchto dnech vydal též autor novou učebnici cír. dějepisu pro školy měšťanské pod názvem: *Obrazy z dějin katolické církve*. Rozsahově zaujímá 89 stran, polovinu učebnice pro střední školu. Kniha je přizpůsobena změnám nastalým u nás od převratu a také novým požadavkům, které klade dnes škola na žactvo i učitele. Je zpracována podle platných osnov pro školy

měšťanské a obsahuje nejdříve stručné dějiny křesť. starověku, potom systematicky rozdělené dějiny středověké a na konec období novověku. Náboženským dějinám na území ČSR je věnována zvýšená pozornost. Předností učebnice dra Hronka je i to, že církevní dějiny podává v rámci dějin všeobecných, na měšť. škole probíraných, které tím dostávají svůj kulturně-historický doplněk, někdy učebnicemi opomíjený a po stránce náboženské často i skreslený. Doba cyrilometodějská, svatováclavská, všechny tak zvané „ožehavé otázky“ jsou probrány podle nejnovějších vědeckých poznatků, na rozdíl od dosud hojně užívané učebnice pro měšť. školy od J. Volfa, která jest jednak pro tyto školy dosti obšírná a pak je třeba ji v mnohém opravit a přepracovati. Kniha je doprovázena obrazy předních umělců, velmi vhodně volenými. Je schválena výnosem z 20. května 1937 a aprobována nejd. arc. Ordinariátem v Praze. Zavádí se ve škol. roce 1937–38 na měšťanských školách a domníváme se, že jak vd. duchovenstvo, tak i katol. žactvo bude s novou učebnicí církevních dějin spokojeno. Dr. A. S.

(56) *Biblická dějeprava Starého i Nového zákona pro školy obecné* (1946).

Logos: Ladislav Pokorný

Konečně zase učebnice. A je to nám známá stará biblická dějeprava. Avšak jak pěkně upravená! Už rozdělení celé látky je nově – přesněji a vědecktěji upraveno. A pak jazyková stránka tohoto nového vydání. Řeč nepozbyla biblické funkce, a přesto je to zvonivá moderní čeština. To je největší přednost a zásluha této úpravy. Ctihodná čeština starých vydání se přece jen dnes už špatně četla a Msgru Dru Hronkovi se podařilo obejít toto úskalí a provést takovou úpravu, jíž se stará věc stala opět novou. Rozdělení na různé stupně, tak jak bylo provedeno a označeno ve starých vydáních, je v podstatě ponecháno, je jen přizpůsobeno novým požadavkům. Obrázky jsou převážně ponechány z vydání z r. 1903. Vnější úprava a papír jsou vzhledem k nynějším poměrům pěkné a všechny přednosti této knihy dohromady učiní z ní jistě oblíbenou a rozšířenou učebnici.

Příloha č. 8:

Výtah z článku Aloise Kolíska o závěrech jednání Vídeňského kongresu o katechetice z roku 1912

Příloha ke kap. 3.3.1

Kolisek, Alois: *Katechetský kongress ve Vídni (ve dnech 6 až 11. září)*. Vychovatel 1912, roč. 27, č. 20, s. 205–210; č. 21; s. 217–225, č. 22; s. 229–234, č. 23; s. 241–245; č. 24, s. 253–256. *Výtah z článku.*

(s. 206) Kdo vlastně pořádal sjezd katechetský? Hlavní popud a jaksi vrchní vedení bylo v katechetské sekci rakouské „Lvovy společnosti“. Tato sekce také svým nákladem vydala všechny sjezdové tiskopisy – tři knihy referátů a jeden sešit s pořádkem a obsahem sjezdovým. Druhá korporace, která se vedení zúčastnila, byl mnichovský spolek katechetský.

Účel sjezdu byl jeho pořadateli stanoven následovně:

1. Objasniti nejvyšší zásady nauky katechetické.
2. Stanovili vůdčí směry katecheticko-literární činnosti.
3. Sloučiti důkladné odborníky k vypracování katechetských děl.

Organisace sjezdová: Protektorem sjezdu byl J. Em. kardinál Dr. Frant. X. Nagl, kníže-arcibiskup vídeňský. Čestným předsedou byl prelát Dr. Ferd. Wimmer jakožto delegát rakouského episkopátu, jenž takto byl při sjezdu oficiálně zastoupen.

(s. 207) V předsednictvu vlastním byli: Praelát Dr. Jindřich Svoboda, c. k. dvorní rada, řádný professor pastorálky na c. k. universitě ve Vídni, Dr. Josef Göttler, řádný professor paedagogiky a katechetiky na král. universitě v Mnichově, kanovník Julius Kundi, městský děkan a farář u sv. Alžběty ve Vídni, a Dr. Ant. Weber, professor lycea v Dillingách. Výbor byl sestaven ze zástupců obou korporací, které sjezd připravovaly, totiž katechetické sekce „Lvovy společnosti“ ve Vídni a katechetského spolku v Mnichově. Předsednictvo a výbor tvořili *výkonné* komité. Jeho sekretářem byl kooperator Ferdinand Haas (Wien III. Pfarrhofgasse 1.).

Do širšího komité sjezdového byli vysláni za delegáty jednotlivých diecesí professori pastorálky a katechetiky, předsedové katechetských jednot, redaktoři katechetských časopisů a jiní vynikající odborníci, jichž všech úkolem bylo snahy kongresu co nejvíce uplatňovati.

Účastníků sjezdových bylo okrouhle 800. Všem přihlášeným účastníkům byly poslány delší dobu před sjezdem tři svazky tištěných referátů s příslušnými resolucemi, takže každý již napřed mohl obšírné referáty

prostudovat a případné změny v resolucích nebo nové návrhy propracovat a pro sjezdové rokování připravit.

Vedle „referátů“ bylo používáno také 3 svazků „Grundfragen der Katechetik“, v nichž některé otázky na sjezdě debatou projednáváné obšírným pojednáním byly propracovány. Tato předchozí příprava, umožněná včasnou a bedlivou prací pořadatelstva, měla velikou cenu; v ní vlastně spočívalo jádro celého sjezdu, pokud se věcné práce týče.

(s. 217) V úvodu jednání vystoupil prelát Dr. J. Svoboda a vyvodil následující hlavní myšlenky jako rezoluci, která byla přijata bez námitek všemi účastníky sjezdu:

1. Snažíme se za dorozumění a shody s církevní vrchností náboženské vyučování i s pomůckami tak zdokonaliti, aby mělo pokud možno největší účinek po stránce duchovní správy.
2. Za tím účelem má býti dbáno tradice, mají býti oceňovány bezpečné výsledky moderní psychologie, paedagogiky a didaktiky, má býti brán zřetel na moderní vývin školství a všude má býti zachováno nejvyšší spojení s katechetskou praxí.
3. Poněvadž o náboženském vyučování je na sjezdě jednáno hlavně po stránce formální, budiž poukázáno i na to, že také obsah má zapotřebí péče a práce.
4. Nestačí, aby vyučování náboženství stálo vysoko jenom theoreticky, nýbrž všechno záleží na tom, aby pokyny katechetiky v praxi byly prováděny.

Jednání probíhalo celkem ve třech sekcích: I. sekce pro školy obecné, II. sekce pro školy střední, později se začalo jednat ve III. sekci pro učitelské ústavy. V každé sekci bylo předneseno několik referátů, které komentovaly předložené teze. Tyto teze či rezoluce jsou dále uvedeny podle zápisu A. Kolíska. Teze představovaly podněty či návrhy, které nebylo možné vyžadovat, pouze podpořit autoritou kongresu.

(s. 217–228) V **I. sekci pro školy obecné** se projednávala tato témata: učivo, učební osnova a učebnice.

K tématu „učivo“ byly předneseny referáty:

- (1) „Vyučování náboženské na nejnižším stupni“ (Wil. Pichler z Vídně), jeho „resoluce“ zněly:
 1. V prvních třech letech školních má se náboženské vyučování připínati hlavně na biblické vypravování: vypravovací (dějepisná) forma vyučování.
 2. V prvních třech letech školních má býti při vyučování zachováno pořadí biblických událostí: dějepisný postup výučny.

3. Pořadí biblického vypravování má být v každém ze tří roků školních zakončeno: encyklické rozdělení látky.

4. Připojeně na biblické vypravování má být o svátosti pokání a o nejsv. Svátosti Oltářní tolik pověděno, aby děti během 3. školního roku mohly přijmouti obě tyto svátosti.

(2) „Vyučování katechismu na středním a vyšším stupni“ (P. Lindworský), účastníci se shodli na těchto tezích:

1. Jak na středním, tak na vyšším stupni jest probrat všechny hlavní částky katechismu, ale s tím omezením, že na středním stupni vynechají se otázky zdůvodňovací, jakož i jiné, které jsou těžší a méně nutné.
2. Jako metoda doporučuje se na středním stupni v obyčejných případech onen způsob, dle něhož na základě názoru text katechismu se vyvine (vývinová analýze) a pak hned nastoupí opakování s hotovým textem (vysvětlivková analýze). Nakonec ovšem naučení a povzbuzení.
3. Při tomto způsobu použije se k vývinové analýze jenom jednoho názoru, k vysvětlovací analýze také jiných.
4. Na vyšším stupni vývinové analýze nemusí být. Zde je prohloubení katechismového textu a přesnějšího vymezení pojmů, důkazů, vyvrácení námitek, spojení projednávaného učiva s jinými pravdami atd. Potom naučení.
5. Poučení, které na vyšším stupni má mít zřetel také ku pozdějším poměrům dětí, musí při vyučování náboženském na rozdíl od učení světského nejen ukázati, jak dotyčné pravdy mají být v praxi prováděny, nýbrž vhodnými motivy musí srdce a vůli k tomu naladiti. – Debata týkala se mimo jiné také učebních pomůcek. Mohou být, leč nemusejí, jen když se dojde cíle vyučovacího.

(3) „Biblické vyučování na středním a vyšším stupni“ (M. Gatteslebe, profesor střední školy ve Strassburgu, laik): Vyučování biblické má za účel děti obeznámiti se slovem Božím a tím:

- poučiti je o moudrém a milostivém úradku Božím o vykoupení lidstva
 - předvésti jim názorně nauky sv. náboženství,
 - navésti je k nábožensko-mravnímu životu.
1. Methodicky postupuje se takto:
 - Příprava
 - Vypracování
 - Opakování jeho; vysvětlení a prohloubení
 - Výklad nebo zdůraznění pravd; naučení

- Dle povahy látky může být schéma jednodušší a naučení nemusí být vždy závěrem pojednání.

2. Biblické vyučování může úkol v 1. thesi stanovený jen tehdy vyplnit, když tvoří samostatný oddíl náboženské výuky. Proto nemůže vyučování biblické bez samostatných hodin rozplynout se jen v hodinách katechismových.

Z diskuse vyplynulo, že za nejdůležitější bylo považováno vyučování katechismu, přesto se objevily názory, že by v biblickém vyučování nemělo vysvětlování katechismu převážet nad biblickou četbou. Na nauku stačí poukázat a uvést ji do souvislosti s vykupitelským dílem Kristovým. Jiní se domnívali, že vyučovat Bibli lze jen těžko, neboť na to nemá výuka náboženství dostatečnou časovou dotaci.

(4) „Liturgické vyučování na středním a vyšším stupni“ (kap. komoří A. Hauser z kláštera sv. Ottilie v Bavořích). Diskutovalo se o potřebě lepší znalosti latiny a věnovat větší péči liturgickému zpěvu. Přednesené teze:

1. Liturgie je z velké části vyučování názorné. Vyučování liturgické nesmí být pojímáno jako systematická nauka se suchopárnou učebnicí, ze které je třeba učit se nazpaměť, nýbrž musí být vyučování příležitostné dle církevního roku. Nesmí být jenom theoretické, nýbrž musí být návodem a výcvikem, aby žák liturgii porozuměl, do církevního roku se vžil a na liturgických výkonech církevních bral účast.
2. Vyučování má být především eucharistické, neboť mše sv. je středem liturgie. Co je v thesi řečeno všeobecně, to zde u mše sv. má zvláštní váhu. Nejen theorie, nýbrž i praxe. Společné modlitby a zpěvy při mši sv., zvláště pak liturgický zpěv mešního textu při slavné mši sv., jak si přeje sv. Otec, Pius X.
3. Aby se došlo cíle – t.j. lásky k liturgii nejen za doby školní, nýbrž i později v životě, budiž nacvičen návod, jak užívatí předepsaného zpěvníku nebo modlitebních knížek, budtež probírány liturgické části v katechismu, budiž užíváno liturgických obrazů, budiž v liturgických kázáních poukázáno na součinnost domácnosti se školou i v této věci. Zvláště však budiž to důstojné chování liturgovo v chrámě i mimo něj dle vznešeného vzoru božského liturga samého.

O učebních osnovách byly předneseny celkem tři referáty. Týkaly se učební osnovy jako takové, osnovy pro střední stupeň, vyšší stupeň a pro slabomyslné. Myšlenka na zavedení jednotné osnovy pro země Rakouska Uherska nebyla v diskusi podpořena.

(1) Referát „Učební osnova vůbec a osnova pro střední stupeň“ nabídl tyto teze:

1. Je třeba – aspoň pro Rakousko – docílit jednotné osnovy, která by učivo obecné školy rozdělovala na jednotlivé školní roky. (Normální osnova.)
2. Jestliže v některé třídě spojeno několik ročníků, budiž pravidlem, aby byli společně v téže látce vyučováni.
3. K sestavování diecesní osnovy učebné je nutno přibrati větší počet důkladných odborníkův.
4. Na středním stupni budiž samostatné vyučování katechismu v dvouletém kursu. V I. roce: 1. hlavní částka (o víře); 2. hlavní částka (o naději a modlitbě), k tomu pak o svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní. V II. roce: 3. hlavní částka (o lásce a přikázáních); 4. hl. částka (o milosti a svátostech) vyjma svátosti pokání a nejsv. sv. oltářní; 5. hlavní částka (o křesťanské spravedlnosti).
5. Na středním stupni budiž, pokud možno, zavedeno samostatné vyučování biblické v dvouletém kursu. V 1. roce Starý Zákon, v II. roce Nový Zákon.
6. Z učiva katechismového a biblického budiž vybráno, co odpovídá duševní zralosti a náboženským potřebám dětí středního stupně, ostatní budiž ponecháno pro stupeň vyšší.

(2) Referát: „Učební osnova pro vyšší stupeň“ (univ. prof. Dr. Göttler z Mnichova):

1. Cíle vyššího stupně – jasný a pevný křesťanský názor světový a životní – dá se nejlépe dojíti dvojitém kursem: předně soustavným kursem katechismovým dvouletým, a utvrzovacím čili zakončovacím kursem, jehož trvání řídí se dle počtu týdenních hodin ve školách pokračovacích neb nedělních, po případě i na školách měšťanských.
2. V soustavném kursu jedná se předně o jasné vniknutí do věrouky a mravouky, do dějin spásy a církve. Při rozdělení učiva jest se tudíž řídití systematikou katechismu a chronologií dějin. Při malém počtu hodin však jest dáti přednost vhodnému vsunutí hlavních událostí St. Zák. po 1. článku víry, hlavních událostí veřejného života a utrpení P. Ježíše mezi 3. a 4. článek, a církevních dějin před 9. článek víry – před souběžným probíráním katechismu a biblické dějeprawy.
3. V utvrzovacím kursu musejí základní pravdy víry a života nejen rozumově – apologeticky býti projednávány, nýbrž musejí býti

také podány silné přirozené a nadpřirozené motivy k vyznávání těchto pravd slovem i skutkem, zvláště vzhledem k milosti Boží sv. biřmování.

Z diskuse vyplynulo usnesení: „Kongress katechetický vyslovuje se zásadně pro zavedení závazného vyučování náboženského na všech školách obchodních, odborných a průmyslových.“

(3) „Učební osnova vyučování slabomyslných“ (Leopold Müllner, kurát v Kierling-Guggingu). Jeho resoluce zní: „Slabomyslní, kteří jsou přece schopni vzdělání, mají býti pomocí biblických dějin vycvičeni aspoň v šesti základních pravdách, které každý člověk musí věděti a věřiti, a tak mají se obeznámiti s nejnnutnějšími pravdami víry; dále tím, že se naučí modlitbě Páně, Pozdravení andělskému, vzbuzení božských ctností, lítosti a dobrého předsevzetí, mají býti uvedeni do života modlitby a zbožnosti, a konečné účelným a dobře promyšleným vyučováním mají býti poučeni o svátostech, které jsou jim přístupny a o oběti mše sv. Tím mají býti zasvěceni do milostného života katolické církve.“

Třetím tématem pojednávaným v I. sekci byly „učebnice“. Referáty se zabývaly typem a obsahem učebnic na jednotlivých stupních škol:

(1) „Jednotná učebnička pro nižší stupeň školy obecné“ (Wil. Pichler z Vídně):

1. K všeobecnému provedení dějepisného postupu, stanoveného pro nižší stupeň, je nutná jednotná učebnička náboženská, ve které byly by organicky spojeny biblická dějeprava, katechismus a potřebná částka liturgiky.
2. Biblické vypravování drž se v líčení i v řeči, pokud lze nejvíce, bible.
3. Při vyvozování nauk budiž pomýšleno spíše na srozumitelnost, teprve v druhé řadě na slovní shodu s katechismem.
4. Knížka obsahuj také vhodné povídky, nauky a modlitby ku sv. zpovědi a sv. přijímání.
5. Knížka budiž nejdříve uveřejněna jako nástin, aby všichni katecheti mohli podati návrhy na opravu.
6. V Rakousku budiž na nejdůstojnější episkopát podána uctivá prosba, aby se pomýšlelo na vydání takové náboženské učebničky.

Dále byly přijaty návrhy, aby dodatek k takové učebnici obsahoval stručnou nauku o sv. zpovědi a sv. přijímání a aby byl pro dva nejnižší ročníky zaveden obrázkový katechismus.

(2) „Biblická dějprava“ (řed. Pavel Bergtann z Dráždan, laik):

1. Biblická dějprava je nepostradatelný učebný prostředek v náboženské výchově.
2. Úkol její jest methodicky: a) podati průběh událostí, b) působiti, aby žáci duševní stavy také prožili, c) vysvětliti mravní zásady k utvoření, výcviku a posile křesťanského charakteru.
3. Ve výběru biblické látky nesmí scházeti žádný podstatný díl božského úradku spásy. Kristus budiž tu středem!
4. Forma biblického vypravování v učebnici přimkniž se těsně na slova bible, aby slovné znění, vnuknuté Duchem svatým, působilo na charakter chovancův svoji silou, plnou ducha a života.
5. První tři ročníky mohou míti malou školní bibli, ostatní ročníky větší. V této větší školní bibli ať se rozlišuje látka, již se mají učit doslovně na paměť, od článků, které se mají jenom četbou probíráti.

Výsledkem diskuse bylo doporučení: „Co nejvíce bible ve škole!“

(3) „Učebnice pro zakončovací vyučování náboženské“ (univ. Prof. Dr. Jos. Göttler z Mnichova):

1. Povaze zakončovacího vyučování nejlépe odpovídá, aby se hlavní myšlenky zapisovaly do zvláštního sešitu (památník).
2. Kde to není možno, doporučuje se tištěná knížečka (památník), která by byla k modlitebním knížkám přivázána nebo do nich vložena. Obsahuje výtěžek z četby k trvalé vzpomínce, nikoliv k doslovnému pamatování. Tento návrh byl po diskusi stažen.
3. Zvláštní čítanku pro náboženské vyučování vedle předepsané všeobecné čítanky zavést, bylo by asi nesnadno. Spíše je k tomu pracovat, aby všeobecná čítanka v tom směru byla náležitě doplněna.

V diskusi byl přijat návrh zavést zvláštní učebnici.

(4) „Spisy pro mládež“ (řed. Ludvík Aner ml.):

1. Moderní kritika tak zv. hamburského směru, který v Německu a částečně i v Rakousku nabyt netušené pudy a uznání, je velmi nebezpečna pro náboženskou výchovu mládeže.
2. Toto nebezpečí, jakož i jiné důvody mají býti každému katolickému vychovateli pobídkou, aby se v otázce spisů pro mládež náležitě orientoval a dle možnosti spolupůsobil ku rozvoji spisů těch.
3. Vedle účasti jednotlivců je nutná též organisace. Navrhuje se dvánáctičlenná „Komisse pro záležitosti spisů pro mládež a lid“, která by byla ustanovena od interessovaných spolků a jejíž hlavním úkolem by bylo vydávati seznamy knih.

4. Zásady při posuzování spisů pro katolickou mládež škol obecných budtež:
 - a) kniha musí býti mravně a nábožensky úplně bezvadná. I jediná námitka mějž za následek odmítnutí knihy.
 - b) kniha musí nějakým způsobem podporovati úkol výchovy t.j. uvedení do správného života.
 - c) kniha musí býti literárně cenná. Pokud možno největší přiblížení k ideálu literárního díla uměleckého je žádoucí, ale nikoliv bezpodmínečně nutno.
 - d) kniha musí odpovídati dětské schopnosti, a stále jest na zřeteli mít věk, pro který se hodí.
- (5) „O modlitebních knihách a zpěvníku“ (Jos. Minichthaler):
 1. Školní děti mají ve škole a v kostele míti zvláštní modlitební knížku, odlišnou od obecné modlitební knihy diecesní.
 2. Modlitební kniha pro školní děti musí ovšem tvořiti organický celek s diecesní modlitební knihou.
 3. Modlitební kniha pro žáky nesmí býti jen výtah z diecesní velké knihy modlitební, nýbrž musí býti přizpůsobena dětskému rozumu a citu.
 4. Po celou dobu školní (od 3. dob. školního roku) má býti užíváno jediné modlitební knihy.
 5. Za příčinou odborného výběru písní pro zpěvník nebo pro modlitební knihu je nutno ustanovení komise odborníků (kněží, ředitelů kurů a učitelů zpěvu). O ustanovení této komise budtež požádání nejdůstojnější biskupové diecesní, jejichž jménem a autoritou potřebné práce mají býti prováděny.

(s. 229–240) **Jednání druhé sekce o gymnáziích a reálkách** se zabývalo obsahem výuky, učebnice, učební osnovou a metodikou.

- (1) „Základní výuka náboženská (v I. a II. třídě škol středních) a systematická nauka liturgická (ve III. třídě)“ (Dr. Jan Kaiser z Vídně):
 1. Látka pro první dvě třídy předepsaná z katechismu a liturgiky nebudiž obsažena v jedné knize, nýbrž ve dvou učebnicích, z nichž první obsahujž látku všechnu pro první třídu, druhá pak látku pro druhou třídu.
 2. Liturgická látka nebudiž připojena v dodatku k učebnici, nýbrž podána budiž ve věcné spojitosti s naukami víry a mravů na vhodném místě.
 3. Všechna liturgická látka budiž rozdělena na první, druhou a třetí třídu.

4. Nauka o mši sv. a krátký výklad mše sv. budiž pojat také do učebnice pro první třídu.
5. O modlitbě a pobožnostech budiž pojednáno nikoliv při prvním prikázání Božím, ani ne při nauce o milosti, nýbrž v dodatku k nauce o prikázáních, a to ve zvláštním oddílu.

Diskutovalo se též o zařazení krátkých životopisů vynikajících světců jako přídavku do učebnice.

(2) „Nauka Zjevení Božího ve Starém i Novém Zákoně“ o látce samé a o učebnici (prof. Petr Waldegger z Innomostí, prof. Karel Siebengartner z Mnichova):

1. Nauka biblická musí na střední škole býti podávána jako dějiny zjevení Božího, které se podstatně liší od „Biblické dějeprawy“. Dějiny zjevení Božího náležejí do oněch dvou tříd, které bezprostředně předcházejí před vyšší systematickou nauku náboženskou, a methodicky předpokládají, že „Biblická dějeprava“ a katechismus byly již probrány.
2. Cena vzdělávací, kterou do sebe mají dějiny zjevení Božího ve Starém Zákoně, záleží v tom, že dávají nám pochopiti a pocítiti, jak vedl Bůh lidstvo ku Kristu přípravnou a předobraznou říší Boží.
3. Zvláštním prostředkem k nábožensko-mravnímu vlivu na žáky, jež dějiny Zjevení Božího mají, jest psychologicky prohloubené podání obrazů povahových i dobových.
4. Aby vedení lidstva ku Kristu v dějinách Zjevení Božího Starého Zákona jasně bylo znázorněno, nestačí, aby jednotlivá vypravování byla jen episodicky přiřaděna, nýbrž musejí býti vnitřně sešavena dle jednotného stanoviska, kteréž jest: Kristem dokonané znovuzřízení říše pravdy a milosti v boji proti bludu a hříchu. (Pragmatické zpracování.)
5. Aby biblické obrazy povahové a dobové co nejvíce byly působivý, musí v učebnici biblický text tak býti vnitřně zpracován, aby vystoupily jasně linie psychologického vývinu ve smyslu organiko-genetického zobrazení.
6. Učivo dějin Zjevení Božího Starého zákona budiž podáno přiléhavě k Písmu svatému v přirozeném pořadí a bez příliš umělkovného rozčleňování.
7. Učebnice má svěžestí a přesným podáním látky žáky poutati; má krátkými a dobře seřazenými články bez theologických výkladů učení usnadnit.
8. Učebnice nesmí učitele ani činiti zbytečným, ani ho nutiti k rozsáhlým doplňkům a změnám.

(3) „Výuka věrouce“ (Dr. Theodor Deimel, professor ze Štokera vy):

1. Methoda přesného ohraničení. Má jí býti použito, aby v oboru víry a vědy mohla býti vedena jasná a přesná demarkační čára.
2. Budiž brán paedagogický zřetel na zvláštní náboženské potřeby mládeže.
3. Budiž připojena náboženská čítanka a vhodné prameny literární jako přírůbek k učebnici.

Dále byl přijat dodatek, aby dogmatická hodnota jednotlivých článků víry nebo thesů ve věrouce byla přesně vymezena a aby do pojednání zvláštní věrouky (v dogmatice) byl pojat odstavec, který by přístupně předvedl krátkou theorii nadpřirozena a jeho poměru k přirozenému.

(4) „Výuka mravouce“ – o metodě a učebnici (Univ. prof. Dr. Ignác Seipel ze Solnohradu):

1. Výuka mravouce musí býti theologická, velkolepá, povznášející, praktická, pozitivní a apologetická.
2. Všeobecná mravouka nesmí býti pojednávána příliš krátce, zvláštní mravouka nikoli příliš obšírně.
3. Ve všeobecné části mají býti základy mravnosti vysvětleny, poměr mezi přirozeným a nadpřirozeným mravním zákonem pevně stanoven, přednosti křesťanské mravouky před jakýmkoliv jinými prokázány a proti časovým útokům obhájeny. Nejdůležitější bludné soustavy budtež jmenovány a přímo vyvráceny.
4. Ve zvláštní mravouce budiž docílena úleva kursorickým projednáním částí, které jsou žákům již dostatečně známy. Za to však budiž důkladně pojednáno o všech oněch otázkách, které teprve na tomto stupni mohou býti žákům vysvětlovány anebo při nichž je nutné zakročiti proti rozšířeným předsudkům.
5. Ve zvláštní mravouce mají též dle potřeb časových býti objasněna práva a povinnosti sociální, národní a občanské. Má-li při tom býti bojováno proti názorům protivným, nesmí se zapomínati, že ve vyučování náboženském jedná se v první řadě o jejich mravnostní posouzení a zhodnocení.
6. Učebnice má býti jedine a výlučně pro potřebu školní; nemá zastupovati „Příručky“ ani býti jako kdysi „Knihou pro život“.
7. Stavba učebnice budiž přísně soustavná. Souvislost jednotlivých dílů a nutnost každého ať je snadno poznatelná.
8. Výběr, rozdělení a zpracování učiva ať se řídí dle pokynů, jež jsou obsaženy v thesích o metodě.

9. Učebnice obsahují jen látku, které žák se má učit (Lernstoff). Užitečné doplňky mohou být přidány v dodatku, jež možno nazvat třeba čítankou.

10. Čítanka obsahuje:

- a) Praktické dodatky k textu, jemuž se žáci mají naučit, pokud dodatky tyto nelze umístit v textu samém, na př. tabellární přehledy svátků, postů a p.
- b) Dokumenty, jejichž znění má být žákům učiněno přístupným z důvodů praktických nebo apologetických, např. církevní dekrety, ukázky papežských encyklik a p.
- c) Ukázky, nikoliv krátké, z klassických děl náboženských, které mají být v rukou vzdělaných katolíků.

(5) „Výuka církevních dějinám“ (Univ. prof. Dr. Gerhard Rauschen z Bonnu):

1. I když při probírání církevních dějin na středních školách nesmí být zanedbáno stanovisko apologetické, přece nesmí se toto hledisko příliš vtírat.
2. Při pojednávání křesťanského dávnověku mohou hádky bludařské být jen stručně odbyty. Naproti tomu má být obšírně a nadšeně vyličeeno: hrdinný a slavný boj církve s pohanskou mocí státní, zbudování církevní ústavy a bohoslužby, vznik mnišství a přede vším význam církevních otců.
3. Zpracování musí být, pokud lze, názorné a charakteristickými podrobnostmi a jadrnými výroky oživené. Nejlepší způsob zpracování jsou uzavřené obrazy povahové a dobové.
4. Řeč učebnice – knihy to pro učení – musí být co nejjednodušší. Látka budiž rozdělena na malé, pokud možno stejné odstavce (paragrafy), z nichž jeden budiž probrán za jednu vyučovací hodinu. V každém odstavci budiž přehled ulehčen střídáním tisku většího a menšího, jakož i proloženým tiskem věci nejdůležitější.
5. Obrazy a mapy v učebnici nejsou právě nejnütnější. Články ke čtení na konci učebnice jsou žádoucí, ale v menším počtu.

V diskusi zazněla přání, aby se církevním dějinám věnovala pozornost již v nižších třídách, četli se církevní spisovatelé v originále a studovaly se prameny.

(6) „Methodika náboženské výuky na střední škole“ (Prof. Dr. Leopold Krebs z Vídně):

1. Užitek a nutnost methodiky.
 - a) Potřebujeme methodiky náboženské výuky na střední škole jakožto návod pro začátečníky v úřadě.

- b) Potřebujeme metodiky za účelem jednotného postupu v podstatných bodech.
 - c) Potřebujeme metodiky jako nápravy proti nebezpečným scetím a zdoluhavým oklikám při vyučování, před nimiž ani zkušný praktik není jist.
 - d) Dobrá metodika není poutem pro individualitu učitelovu, nýbrž pevnou půdou, na níž se právě tato individualita bez nebezpečství bludu může rozvinouti. Poskytuje rozličné popudy k individuálnímu zdokonalování učitele a přijímá z individuální praxe nová seménka k užitečnému vývinu dalšímu.
2. Ohraničení obsahu metodiky.
- a) Metodika má být příručkou pro učitele náboženství, kteráž jej informuje o jeho povinnostech a naznačuje mu prostředky i cesty, kterých při povinnostech svých má nejprospěšněji užíti.
 - b) Metodika musí tudíž jednati o činnosti katechetově jakožto učitele i jako duchovního správce, a musí též udati, jak daleko se katecheta má a musí zúčastniti výchovy žákův.
 - c) Omezí se tedy na to, co se týká duchovní správy a vyučování na střední škole; vše ostatní – jako zásady všeobecné pastorálky, všeobecné paedagogiky a didaktiky, jakož i zásady katechetiky škol obecných předpokládá jakožto dané a známé.
 - d) Jakožto příručka katechetova informuje hojně o knihách pomocných a učebnicích, jakož i o prostředcích ku znázornění náboženské výuky.
 - e) Zvláštní oddíl ať pojednává o osobě katechetově, po případě o vlastnostech, od nichž výsledek jeho působnosti obyčejně závisí.

1. Zásady pro zpracování metodiky.

- a) Metodika musí míti svoje theoretické základy jednak od theologie, jednak od všeobecné paedagogiky.
- b) Zásady každé metodiky musejí býti deduktivně získány z theologických, event. psychologicko-paedagogických základův a za pomoci zkušenosti i praxe prozkoumány co do své upotřebitelnosti.

V diskusi byl vysloven návrh zástupce z Maďarska, aby byla vypracována nejprve „biologie duchovního života“. Jako existuje biologie života tělesného a jako na biologii tělesné zakládá se zdravotvěda, tak na biologii duševní má býti založena mravověda. Učebnice pak mravouky nemá

býti „Memorirbuch“, nýbrž „Meditirbuch“; kniha nikoliv k učení se nazpaměť, nýbrž k rozjímání.

(7) „Osnova náboženského učiva na střední škole“ (Prof. Dr. Jakub Hoffmann z Mnichova):

1. Biblické dějiny budtež probírány v nejnižších třídách.
2. Jediné apologetické učivo náleží na nejvyšší stupeň středních škol. Pro žádný jiný předmět není tak závažných důvodů.
3. Náboženské vyučování nemá na vyšších učilištích náležité koncentrace ve vlastním oboru.
4. Liturgické poučování nemá se podávati jako samostatný předmět; má se vložit na vhodných místech do nauky o víře a milosti.
5. Církevní dějiny nemají býti probírány pouze jako výlučný úkol jednoho roku; ale mají býti spojeny, pokud možno nejúžeji, s ostatním učivem náboženským. Pokud možno mají také doprovázeti vyučování dějinám světským.

Diskuse se rozvinula ohledně osnov výuky náboženství. Bylo konstatováno, že není možné zavést ve všech zemích jednotnou osnovu.

(s. 241–252) *Třetí sekce, věnovaná učitelským ústavům*, se věnovala obsahu vyučování, učebnicím, metodice vyučování a praktickým cvičením ve školách.

(1) „Vyučování věrouce zároveň s apologetikou a liturgikou“ (prof. Jan Danzinger z Víd. Nov. Města). Jeho teze:

1. Vyučování věrouce na ústavech učitelských má dvojí účel. Má budoucímu učiteli podati náboženské vzdělání, kteréhož jakožto vzdělaný laik potřebuje ku svému vlastnímu náboženskému životu v duchu církevním, aby byl spasen, ale vyučování to má jej také uschopniti, aby s čistou, zbožnou radostí poskytoval jemu svěřeným dětem drahocenného dobra víry slovem i skutkem.
2. Vyučování věrouce na ústavech učitelských má tudíž větší význam nežli na jiných středních školách, kterýž má se uplatniti nejen co do předmětu a způsobu vyučování, nýbrž i co do času, jehož lze použití. Mimo všeobecnou a zvláštní věrouku, která jest vyměřena na jeden rok, má býti chovancům poskytnuta též apologetika se zřetelem na novější vědecké výzkumy. Poněvadž však náboženské přesvědčení v první řadě se opírá o důvody víry, je třeba stále poukazovati na autoritu Boží, případně na Zjevení Boží, a tak zvané vědecké porozumění nesmí se státi věcí hlavní. Především jest zdůrazniti, že církev je strážkyní víry, a proto má se pěstovati láska i oddanost k církvi a k sv. Otcí.

3. Také liturgice má být i v theorii i v praxi věnována zvýšená pozornost se zřetelem na budoucí učitelský úřad chovance. Vyučování liturgice nemá být probíráno jenom čistě vědecky, nýbrž, pokud možno, i prakticky. Nejdůležitější úkol musí v tom záležeti, aby kandidátům podáno bylo správné porozumění mše svaté a obřadů při ní, jakož praktický návod k důstojné účasti na mši sv. jakožto středisku katolické bohoslužby. Vůbec je třeba, aby všemožně byla podporována živoucí víra v přítomnost Ježíše Krista v Nejsvětější svátosti oltářní.
- (2) „Vyučování mravouce“ (řed. Dr. Jindř. Giese z Vídne) pojednával o učivu a učebnici mravouky:
1. Poněvadž ethika má veliký význam pro dosažení životního cíle chovance a pro paedagogiku, budoucí to jeho povolání a odbor, musí toto vyučování být důkladné.
 2. Zpracování ethiky budiž na základech pozitivních, zjevených, ale základy přirozené nebudtež zanedbávány.
 3. Ethika na ústavech učitelských má být nauka o povinnosti a ctnosti.
 4. S požadavky, které člověku klade nebe, mají být zároveň naznačeny potřeby, schopnosti a podpory, které v přirozenosti lidské přicházejí oněm požadavkům vstříc.
 5. Poněvadž se strany nezávislé ethiky (bez Boha) jsou činěny obtíže ethice zjevené, a jest činěn pokus na místo náboženské mravouky zavést již na obecné škole laické vyučování morálce, musí mravouka probírána být apologeticky. Toto apologetické probírání nemá však záležeti v obšírných výkladech protivných soustav a jejich vyvracení, nýbrž v jasném zdůraznění oněch částí katolické mravouky, z nichž vyvrácení protivných názorů samo sebou vyplývá.
 6. Mravouka neobejde se ovšem bez ukázek kasuistických, ale nesmí se tu zabíhati tak daleko, aby se mladistvý duch roztříštoval v drobnostkách a odstínech, zatím co by trpěl celkový přehled.
 7. Učebnice ať vychází od pravdy, že Bůh jest původcem a blaživým cílem lidského pokolení. Odtud nechť se vyvozuje, že božská vůle, která řídí činy lidské, má moc jednak závaznou, ale také blaživou. K tomu ať se připojí jasné vysvětlení pojmu autorita a objektivního měřítka (normy) lidských činů.
 8. Při vysvětlení subjektivní normy lidských činů budiž věnována zvláštní pozornost vzdělání svědomí.
 9. Při každém odstavci budiž shrnut paedagogický výtěžek.
 10. Mravouka zvláštní budiž projednána podle desatera.

(3) „Vyučování biblické dějepравě“ (Mons. Josef Pascher z Vídně):

1. Text bible budiž ponechán.
2. Je žádoucí, aby byly s chovanci čteny vybrané části z Nového Zákona dle pramenů.
3. Při probírání těchto částí je potřeba širšího rozvedení.
4. Budiž pořízena kniha, ve které by byl obsažen text školní bible, ale zároveň vysvětlivky a poznámky, které by předmět rozváděly, objasňovaly a prohlubovaly, a tak učitelé by byly pevnou pomůckou.

(4) „Vyučování zvláštní methodice náboženské výuky ve škole obecné s připojením praktických cvičení“ (Frant. Pingberger, kooperátor z Vídně):

1. Vyučování zvláštní methodice náboženské výuky jest nutno, ale musí se vztahovati právě jenom na zvláštnosti této výuky a musí býti zcela stručné.
 - a) Poučení o církevních předpisech týkajících se vyučování katolického náboženství (kanonická misse).
 - b) Znázornění úkolu a potřebných vlastností katechetových.
 - c) Stručné dějiny katolické katechese hlavně za účelem objasnění historického a systematického postupu.
 - d) Stanovení zásad, dle nichž má projednáváná býti aa) biblická dějprava, ab) nauka katechismová.
 - e) uvedení do učební osnovy a katechetské pomůcky.
2. Chovanci buďtež přibíráni k praktickým cvičením, a sice takto;
 - a) Buďtež chovancům prakticky dávány od katechety „vzorné výklady“, o nichž pak budiž hovořeno na základě právě učiněných výkladů.
 - b) Chovanci konejž samostatné katechese, při jejichž přípravě katecheta budiž jim nápomocen.
 - c) Budiž zaveden rozhovor o přednostech a nedostacích vykonaných cvičení.
 - d) Pro tato stálá praktická cvičení doporučuje se nižší stupeň školní.

(5) „Vyučování církevním dějinám“ (Prof. Emil Kratochvíl z Vídně) o učivu a učebnicích:

1. Vyučování církevním dějinám má trojí úkol:
 - a) Podati porozumění církevnímu životu.
 - b) Ukázati, jak idea o říši Boží v dějinách církve se uskutečnila.
 - c) Vyvrátiti námitky, které se běrou z dějin proti božskosti církve.
 - d) Podle trojího úkolu církevních dějin učebnice obsahujíž:

- s omezením látky z doby staré pozvolný vývin nynějších poměrů církevních, ale bez přílišných podrobností.
 - kulturní činnost církve od založení církve až do nynějška se zvláštním zřetelem na církevní poměry domácí.
 - apologetické a objektivní řešení těch námitek, které zde nejčastěji bývají činěny.
2. Učebnice obsahují zeměpisné mapy a obrázky hlavně rázu umělecko-dějepisného.
 3. Kvůli lepšímu přehledu učebnice obsahují poznámky na okraji a pak – snad jako dodatek – texty pramenů, ale nikoliv příliš mnoho.
- (6) „Učební osnova pro vyučování náboženské“ (Prof. J. Resch z Oberhollabrunnu):
1. Nynější učební osnova hromadí v jednotlivých ročnících příliš mnoho oborů. Tím trpí jak náboženské prohloubení výuky samé, tak i methodicko-praktický výcvik chovanců.
 2. Má-li tohoto dvojitého cíle býti dosaženo, musí jednotlivým oborům dopřáno býti potřebného času ku prohloubení a zpracování. Zvláště musí býti věnováno více času nežli posud methodicko-praktickému výcviku chovanců, jakož i apologetickému doplnění výuky náboženské. Mravouka a církevní dějiny vyžadují jeden celý rok.
 3. Pro případ zavedení pátého ročníku navrhuje se tedy následující učební osnova:
 - 1. ročník: Biblická dějprava Starého Zákona a mládí Ježíšovo. Nauka o milosti a liturgika.
 - 2. ročník: Biblická dějprava Nového Zákona až po Seslání Ducha svatého. Věrouka (bez důkladného probírání těžkých otázek).
 - 3. ročník: Mravouka.
 - 4. ročník: Skutky apoštolské a ostatní část Nového Zákona. Církevní dějiny
 - 5. ročník: Opakování učiva s apologetickými doplňky. Zvláštní methodika náboženského vyučování s praktickými cvičeními.
- (s. 253–256) Další referáty se týkaly **záležitostí společných pro všechny sekce**. Jednalo se o „katechetské časopisy“, katechetickou literaturu a o otázku „katechetské professury“.
- (1) „Katechetské časopisy“. (Julius Stieglitz, kazatel z Mnichova):

1. Bylo by záhodno, aby katechetské časopisy neobsahovaly veškerého oboru náboženské výuky a výchovy na obecných a středních školách zároveň. Paedagogické a praktické důvody mluví pro rozdělení práce. V diskusi byla tato teze odmítnuta z důvodu, že jisté pedagogické zásady jsou pro oba typy škol stejné a společnou prací se lépe učitelé podporují. Ve výsledku byla přijata teze ve znění: Je všeobecně žádoucí, aby jak pro obecní, tak pro střední školství byly zvláštní katechetské časopisy. Mnohé důvody však mluví také pro jejich sloučení.
 2. Budiž brán zvláštní zřetel ku pracím theoretickým: psychologii, náboženství, učební osnově (zvláště nižší stupeň a školy pokračovací), úpravě metody dle jednotlivých stupňů věkových a dle látky, metodě vyučování biblického.
 3. Praktické práce mají hlavně pěstovati: Katechesi na nižším stupni, katechesi biblickou na všech stupních, křesťanské cvičení, případné katechese na školách pokračovacích.
 4. Theoretické práce mají vždy k tomu směřovati, aby se s pojednávaným problémem dále pokročilo. Praktické práce mají dbáti všeobecně uznávaných zásad.
- (2) „Katechetické knihy pomocné“ (školní rada Fr. W. Bürgel, ředitel král. semináře učitelského v. v. v Meckenheimu u Bonnu):
1. Je třeba nových pomůcek pro katechety, poněvadž náboženskému vyučování nastaly nové úkoly a k vyplnění starých úkolů jsou nyní lepší prostředky.
 2. Nové pomůcky mají jednak usnadňovati katechetům rychlou a bezpečnou přípravu na úspěšné vyučování, jednak mají přispívati k jejich dalšímu vzdělání v umění katechetském.
 3. Poněvadž je dosud veliká různost učebních pomůcek i osnov učebních a rovněž výsledky pokusných oprav posud nejsou zjištěny, učební knihy pomocné zde na kongresse snad navrhované nemohou se týkati všech krajinských poměrů v oboru náboženské výuky mládeže, nýbrž nutno se omeziti na to, aby všeobecně platné předměty byly zpracovány a vhodnými pokyny jakož i prameny položen byl základ a vzor pro pomocné knihy zvláštní.
- (3) „Průvodce katechetickou literaturou“ (Jindř. Stieglitz, kazatel z Mnichova):
1. Průvodce po katechetické literatuře je dnes nutný.
 2. Žádoucí byla by výroční zpráva katechetská, a sice obšírná pro theoretiky, stručná pro praktiky.
 3. Průvodce literaturou mohl by sestaven býti dle tohoto rozvrhu:

- a) Dějiny Katechese.
 - b) Methodika katechese.
 - c) Reforma katechismu a katechismy.
 - d) Výklady katechismu.
 - e) Provedené katechese.
 - f) Příprava na sv. zpověď a první sv. přijímání.
 - g) Biblické dějiny.
 - h) Výklady biblické dějepravy.
 - ch) Výklady evangelíí.
 - i) Liturgie.
 - j) Církevní dějiny
 - k) Obrazy k názornému vyučování
 - l) Mapy
 - m) Poučování dětí, knihy pro děti.
4. Nynější nadprodukce v oboru katechetském opravňuje přání, aby jen takové nové práce byly uveřejňovány, které znamenají pokrok.
5. Byly by vítány:
- a) monografie o vývinu a pěstování katechese v jednotlivých zemích, diecesích i farnostech; byly by to základní kameny k obsáhlým dějinám katechese
 - b) vzorná kniha náboženská pro školy pokračovací, nikoli ve formě katechismu, nýbrž na způsob náboženské čítanky s populární apologetikou a návodem ke křesťanskému životu
 - c) poučování dětí se zřetelem na dětskou psychologii a řeči dětskou
 - d) modlitební knížka dětská jakožto koruna a zralé ovoce všech katechetských prací přípravných.
- (4) „Bibliografická ročenka katechetské literatury“ (Dr. Leop. Krebs, prof. z Vídně, J. Pichler – zestručnění tezí):
- 1. „Průvodce“ ať obsahuje nejprve výběr z celé katechetské literatury dotyčného jazyka; ať je pak ročními výkazy doplňován až k novému vydání.
 - 2. Jednotlivé oddíly „Průvodce“ budtež ke zpracování přikázány odborníkům, kteří se v tomto oboru již zvlášť osvědčili.
 - 3. Kongress doporučuje založení: „Průvodce“, „Bibliografické ročenky“, „Encyklopaedické příručky“, Seznamu spisovatelů, jakož i knihoven, pokud možno dle stejné soustavy.
- (5) „Seznam katechetických spisovatelů“ (W. Jaksch, katecheta z Vídně):
- 1. Budiž to seznam žijících spisovatelů katechetických a jejich prací.
 - 2. Obsahujž „Přídavek“, ve kterém by byl soustavný přehled literárních prací dotyčných spisovatelů.

3. Pro soustavný přehled navrhuje se následující rozvrh, který však musí se shodovati se soustavami „Průvodce“, „Bibliografické ročenky“ a „Encyklopaedické příručky“ katechetické:
 - a) náboženské vyučování vůbec,
 - b) základní výuka náboženská,
 - c) vyšší výuka náboženská,
 - d) odborný výcvik katechetů,
 - e) nauky theologické, jež jsou blízky vyučování náboženskému,
 - f) světské nauky, jež jsou blízky náboženské výuce.
- (6) „Příprava encyklopaedické příručky katechetické“ (Jakub Linden T. J. z Emmerichu v Porýnsku):
 1. Všechna látka musí býti tak rozdělena, aby se do díla nedostaly názory navzájem si odporující.
 2. Celé dílo měž nejvýš 800 stran. Rozdělení tohoto objemu na jednotlivá pojednání bude stanoveno výborem sjezdovým.
 3. Dílo měž všeobecně formu vědecké učebnice. Ať se vyznačuje dokonalým zdůvodněním názorů zastávaných, spolehlivostí čísel a jiných údajů, přehledností rozvrhu, přesností a srozumitelností řeči.
 4. Pro názvosloví budtež směrodatnými spisy dv. rady Wollmanna.
 5. Volba redaktora a spolupracovníků vykoná se na budoucím sjezdě katechetském, kterému výbor sjezdový předloží seznam vhodných jmen.

Poslední dodatek k projednávaným referátům a tezí referentů se týkal tématu „Katechetské professury“ (Dr. A. Weber, professor lycea v Dillingách):

1. Je nutně potřebí, aby na všech bohosloveckých ústavech byly zřízeny professury paedagogiky. Tato teze byla přeformulována: Je nutně potřebí, aby na všech ústavech bohosloveckých byly zřízeny professury katechetiky.
2. Katechetika budiž oddělena od pastorální theologie a spojena s paedagogikou. Tato teze byla zamítnuta.
3. Nastávající professoři paedagogiky mají vedle svých přednášek hlavně ten vznešený úkol, aby povznesli katechetiku k plné vědecké výši.
4. S professurami budtež spojeny cvičné školy. Tato teze byla rozšířena na znění: S professurami budtež spojeny cvičné školy se zvláštěními assistenty, školy, v nichž professor katechetiky může také konati potřebná cvičení. Pokud to není možno, budiž bohoslovcům umožněna hospitace ve vyučování náboženském na jiných školách.

5. Budoucím professorům paedagogiky nebudiž ukládán další učební úkol; zvláště ne pro psychologii a etiku.
6. Paedagogické a katechetické přednášky tvoří převod z theorie do praxe, a proto musejí býti položeny do posledních ročníků studijní doby.

Příloha č. 9: Struktura kapitol z katechetiky v pastorálních příručkách Chládk a Gitschütze

Příloha ke kap. 3.4.1

Prof. Jiljí Chládek Počátkové opatrnosti pastýřské (1780) Katechetická část	
1. kap.: O vyučování vesměs	Povinnost katechizovat Chvála vyučování v češtině
2. kap.: O vyučování obecném, zvláště katechetickém	1. odd.: Význam a dějiny katechetiky 2. odd.: Vlastnosti katechety 3. odd.: Co katecheta při stručném katechizování šetřiti má

Prof. Franz Gitschütz Počátkové k veřejnému v c. a k. zemích předepsanému vykládání pastýřské teologie (1789)		
O vyučování náboženství vůbec	Přední místo mezi ostatními povinnostmi Uspořádání vyučování Výklad a dokazování Řeč v katechezi Postup v katechezi Příležitosti a způsoby výuky vzhledem k žákům Jak vykládat náboženské pravdy	
O katechesi a kázání	1. Katechizace (dětí):	• Dějiny katecheze • Dějiny katechismu • Pravidla pro vyučování dětí • Metodologie vyučování • Prostředky katecheze
	2. Kázání (pro dospělé)	
O soukromém vyučování		

Příloha č. 10: Struktura učebnic katechetiky Škody, Blandy a Jindry

Příloha ke kap. 3.4.3, 3.4.4 a 3.4.6

Doc. Jan Karel Škoda: Katechetika (1856, 1864 a 1874)	
1. hlava: O pěstování poznávavosti	Obsah vyučování Uspořádání vyučování Představy, úsudky, rozsudky Řeč vyučování Metoda vyučování
2. hlava: O pěstování citivosti	City Zbožné city a modlitba Služby Boží – svaté svátosti
3. hlava: O pěstování snaživosti	Pudy, navykání, poučení, odměna a trest Školní kázeň, charakter a churavá vůle
Závěr	Vlastnosti katechety Dějiny katechetiky
Přídavek	Seznam dětských hříchů Promluva k sv. přijímání dětí

Doc. František Xaver Blanda: Pastorálka ve škole (1883)		
Úvod	Úvod a rozdělení Stručný přehled dějin a literatury	
Část I.	Vychovávání mládeže učním křesťanským	• Důležitost a potřeba výchovy • Cíl vedení mládeže uč. křesť.-katol. • Obtíže díla katechetického • Vlastnosti katechety • Učivo a osnovy vyuč. náb. • Rozvrh učiva katechetického • Metoda • Řeč při vyučování • Otázky a odpovědi • Objasňování učiva • Tvorba a objasňování představ
	• O důvodech	• Potřeba náboženského přesvědčení • Pozitivní důvody • Božské důvody • Důvody z Písma a z ústního podání • Lidské důvody • Nepřímé důvody

Doc. František Xaver Blanda: Pastorálka ve škole (1883)		
Část I.	O vyučování dle rozmanitosti obsahu učiva katechetického	• Výklad nauk víry a mravů • Vyučování biblické dějepřave • Výkládání perikop • Výklad dob a církv. obřadů • Křesťanské cvičení • Utvrzování v paměti
Část II.	Vedení mládeže bohoslužbou katolickou	• Vedení k modlitbě • Vzdělávání náb. citů • Vedení katechumenů k obcování mše sv. • Uvádění katechumenů do ducha církv. roku • Uvádění dětí k přijímání sv. svátostí • Vedení dětí k hodnému přijímání sv. pokání • Provedení paraboly o marnotratném synu
	Zvláštní příprava ku přijetí svátosti pokání	• Zpytování svědomí, lítost, předsevzetí, zpověď, dostiučinění • Zpovídání dítek, jejich věk • Hodné přijetí svátosti oltářní • První svaté přijímání – velký den • Biřmování – hodné přijetí
Část III.	Vychovávání mládeže kázní sv. církve katolické	• Přehled • Kázeň • Nepřímé a přímé působení • Důvody a pohnutky • Pohnutky přirozené a ze Zjevení • Odměny a tresty
Přídavek	Říšské zákony Vynesení zemské školní rady Ministerská nařízení	

Prof. Jan Nepomuk Jindra: Katechetika (1904) (podle přednášek J. E. Brynychy)		
Úvod	O vzdělanosti vůbec O právu a povinnosti děti vzdělávati O školách vůbec O jednotlivých školách zvláště	
I. díl: Katechetická didaktika	Pojmy základní	Vyučování katechetické a jeho cíl Ježíš Kristus jako učitel a vychovatel Katechetický úřad v církvi Katecheta
	O předmětu a osnovách	Předmět katechetického vyučování: bibl. dějepřava, katechismus, liturgika, perikopy, církevní dějiny, látka pro katechumeny Osnova katechetického vyučování

Prof. Jan Nepomuk Jindra: Katechetika (1904) (podle přednášek J. E. Brynychy)		
I. díl: Katechetická didaktika	Methodika	Methodika obecná: postup, forma, otázky, odpovědi, zásady Methodika zvláštní: postup, forma, způsob, prostředky, zásady; totéž pro jednotlivé odbory katecheze jako biblická katecheze, kat. s katechismem liturgika, perikopy, církevní dějiny
II. díl: Katechetická paedagogika	Pojem a rozdělení	
	Část přípravná	Zákon říšský Bohoslužebný řád Školní zákony
	I. část: Vedení mládeže katolickou bohoslužbou	Vedení katechumenů ke konání modlitby Vedení mládeže k účastnění se oběti Účast při společných pobožnostech Přijímání svátostí O svátostinách
	II. část: Vedení mládeže exhortami	Důležitost, osnova a soustava exhort Školní zákony o exhortách
	III. část: Vedení mládeže přiměřenou kázní	O kázni vůbec: pojem, užitek, prostředky, školní řád O kázni školní zvláště: osobnost učitele, bdělost, pořádkumilovnost, spravedlnost, důslednost učitele; známky dobré školní kázně O kázni mimo školu
	Část závěrečná	Příklady katecheze Doslov

Příloha č. 11: Struktura učebnice katechetiky Josefa Hronka

Příloha ke kap. 4.1.1.2

Doc. Josef Hronek: Katechetika. Duch a forma katolického vyučování náboženského (1946)	
Úvod	Pojem a úkol katechetiky Povinnost katechisovati Rozdělení katechetiky
1. část: Katechese v historickém vývoji a v dnešní podobě	Ježíš Kristus jako učitel a vychovatel Hodnota dějin katecheze Katecheze v jednotlivých obdobích: v křesťanském starověku, středověku, 16. stol, úpadek v době racionalismu, restaurace kat. v 19. stol. Nové pojetí katecheze
2. část: Osobnost katecheta	Důležitost osobnosti katechety Předpoklady po stránce náboženské Předpoklady po stránce intelektuální Předpoklady v ohledu církevně-právním
3. část: Obsah katechese	Učební látka náboženská Učebnice náboženské Osnova katecheze Cíl jednotlivých stupňů katecheze
4. část: Metoda katechese	Vlastní metody učení Vyučovací formy Zásady vyučovací Katechetická řeč Katechetická otázka Názorné prostředky v katechezi Technika vyučování Kázeň Rozdělení učebné jednotky
5. část: Katechetika vlastní	Vyučování náboženství na nižším stupni Biblické dějiny Katechismus Výchova svátostná Modlitba Církevní rok Liturgie Církevní dějiny Vyučování náboženství ve třídě závěrečné Exhorty a duchovní cvičení studentská
Přílohy	Profesor náboženství (učitelská způsobilost, zkušební řád) Katecheta měšťanské školy (zkušební řád) Laický učitel náboženství (zkušební řád, kurzy, studium při boh. fak.)

Příloha č. 12: Struktura učebnice katechetiky Václava Kubíčka

Příloha ke kap. 3.4.7

Prof. Václav Kubíček: Katechetika. Návod k duchovní správě školní mládeže katolické (1939, 2., zm. vyd.)	
I. Předběžné poučky	Cíl a úkol náboženského působení ve škole Identita katecheze; duchovní správa ve škole a školské zákony Osobnost učitele náboženství Dítě: v mateřské škole, v národní škole Katechetické učivo a náb. učebnice Soustavné a příležitostné učivo Řeč ve škole, sdělení, tázání
II. Základní směrnice didaktické	A. Dej nazírat! B. Uč rozumět! C. K srdci mluv! D. Vstěpuj do paměti! E. Žití pěstuj!
III. Různé druhy katecheze	Skladba katechese vůbec Katechese biblická Katechese katechismová Katechese církevních dějin
IV. Pro život zvláště potřebno	Modlitba Veřejné služby Boží, účast na mši svaté Svátostná příprava (první sv. př., zpověď) Církevní rok a jeho prožívání Výchova k cudnosti
V. Školní kázeň	Školní kázeň: pojem, potřeba, předpoklady Kladné prostředky kázeňské Kázeňské tresty
VI. Speciální návody	Učebná osnova Příprava na katechezi v normální hodině, u nejmladších žáků a v nerozdělené jednotřídce Svátost biřmování Před odchodem ze školy

Příloha č. 13: Struktura učebnice pedagogiky Františka Tomáška

Příloha ke kap. 3.4.7

Doc. František Tomášek: Pedagogika. Úvod do pedagogické praxe (1947)		
A. Úvod do pedagogiky	I. výchova II. Vychovatelství – pedagogika	
B. Předmět výchovy	I. Hlavní údobí ve vývoji mládeže	První dětství / Druhé dětství Věk jinošský a dívčí
	II. Předmět křesťanské výchovy	Člověk – křesťan Nadpřirozená schopnost křesťana
	III. Individualita	Duševní rozdíly lidí / Princip individualizace
	IV. Temperament V. Typ VI. Pohlaví	
C. Osobnost vychovatele	I. Hlavní požadavky na osobnost vychovatele	Pedagogický talent Ped. vědomosti a praxe Náb. a mravní základ Zdraví
	II. Zvláštní vlivy na osobnost vychovatele	Pohlaví / Věk a temperament
D. Formy vychovávací	I. Výchova rodinná II. Církev a výchova III. Stát a výchova IV. Výchova ústavní	
E. Prostředky a zásady vychovávací	I. Prostředky vychovávací vůbec II. Nadpřirozené prostředky vychovávací III. Výchovný vliv prostředí IV. Moc a meze výchovy V. Zásady vychovávací	
	VI. Vybrané kapitoly ze všeobecných prostředků vychovávacích	Kázeň Rozkaz, napomenutí Poučení, návyk, příklad Odměna, Trest
	VII. Zvláštní prostředky vychovávací	Život, zdraví, duše, psychologie, nervstvo, duš. život Poznávavost (počitek a vjem, představa) Paměť, obrazivost a obrazotvornost Snahovost, pud, žádost, zvyk, náruživost, vůle Výchova pohlavního pudu Výchova vůle Cítivost (výchova citů, náb. city, sebevědomí; čest, pravda, lež, krása, radost, láska, soucit)
Nejdůležitější bibliografie	Pedagogika obecná Pedologie Neaniologie Individualita Osobnost vychovatele Vychovávací formy a prostředky (všeobecné a zvláštní)	

Příloha č. 14:

Hronkovo hodnocení díla Václava Kubíčka a Františka Tomáška

Václav Kubíček

(1) Josef Hronek: *Nestoru české katechetiky*. Logos 1946, roč. 1, č. 1, s. 42–43

Vzpomínáme krásného životního díla učitele a vychovatele, univ. prof. Dr. h. c. V. Kubíčka právě v těchto dnech, kdy v klidu dovršené své osmé desítky v tiché, idylicky krásné „chaloupce“ v Lošticích přehlíží bohatou žej svého činnorodého života.

Kubíček náleží mezi těch několik málo našich vynikajících lidí, kteří uměli čemu učit a podali své vědění v uceleném systému, kteří dovedli uvádět svou teorii v praxi. České kněžstvo vděčně přijímá dílo Kubíčkovo a dává jím na sebe působit.

Bohatost a význam jeho pedagogického myšlení ukazuje především hlavní dílo Katechetika (Návod k duchovní správě školní mládeže katolické 1937).

Kubíček nehledal po všech možných i nemožných cestách prázdnou a povrchní erudici pedagogickou, je svým vždy a za všech okolností, zná svou věc a do důsledku si ji zpracovává, je svou individualitou, typickou osobností slučující harmonicky vědu a život, teorii a praxi v jednotnou linii.

Vše to, čeho odbornou průpravou nabyl a co se mu didakticky osvědčovalo pro dynamiku náboženského života, soustavně předkládá a vyvozuje nikoli pouhá schémata nebo jakýsi dogmatismus, nýbrž pevný tvar, kterým klade bezpečnější základ pro metody výučné a vše pak usměřňuje k životu z víry.

Katechetika Kubíčková překvapuje svěžím duchem, který z ní vane, zralostí osobitého výrazu a výrazností podání; působí jak systematickostí své práce, tak novostí obsahu a pracovních metod. Uvedme namátkou příklad, kterak Kubíček řeší velmi obtížný problém pedopsychologický. V řadě pojmů moderních snah patří pojmy jako samočinnost, spontaneita, práce, aktivita žákovská. Požadavkem samočinnosti se klade celá řada problémů. Problém zájmu je z nich nejdůležitější. Psychologický problém činné školy zaměstnával mnohé teoretiky i praktiky, jak ukazují práce Deweyho, Parkhurstové, Washhourny, Kilpatricka, Kerschensteinerja, Laye, Gandiga, Decrolyho, Berthiera, Blonského aj. Kubíček se nestaví proti novému problému, ale ohledává nejdříve půdu, na níž má vzejít setba, a dospívá k přesvědčení, že idea činné školy v praxi

náboženského vyučování vyjadřuje nejzdravější tendence dnešního pastoračního působení kněze ve škole.

„Od šíře a intenzity žákovské samočinnosti závisí prakticky výsledek činnosti katechetovy. Musí mu tedy záležet na tom, aby žáci byli při katechesi samočinní co nejvíce“ (Katechetika, str. 136). Idea činné školy a její dnešní formulace byla připravována vývojem pedagogického myšlení a je právě v dnešní době aktuální, protože souvisí s dnešním aktivistickým charakterem. „Při vyučování náboženském se pojem činné školy praktikuje od starodávna, jakožto zásada vzhledem k učivu samozřejmá a nevyhnutelná. S přesvědčením, že náboženství není pouhé vědění, nýbrž činění („Jdi a čiň!“ Luk. 10,37), snažila se a snaží se katechese katolická vychovávat katechumeny pro činný život náboženský“ (Katech., str. 140). Kubíček zdůrazňuje, že „záleží na tom, aby se k cíli žákovské samočinnosti pracovalo vědoměji, soustavněji a důkladněji, nikoli ojediněle od některých, nýbrž ode všech učitelů náboženství, a nikoli jednou za čas, nýbrž při každé katechesi. „Nemělo by minouti jediné hodiny katechese, aby nebyla prokvašena dávkou žákovské samočinnosti“ (Katech., str. 140).

Novum české katechetické literatury jsou Kubíčkovy náboženské učebnice, které se naprosto liší od dosavadních. Jimi Kubíček ukázal, jak má dobrá učebnice náboženská vypadat. I tu šel autor svou cestou. Pro elementární živel napsal z vlastní zkušenosti Katolickou prvouku. Z Písma sv. Starého i Nového Zákona upravil Biblické dějiny, které prozrazují odborné školení a vědeckou výzbroj autorovu. Nemenší péči věnoval novému katechismu.

Kubíček odmítá požadavek některých nahradit náboženskou čítankou katechismus, uznává jeho důležitost jakožto oficiální učebnice církve a zdařile řeší problém katechismu tak, že před jednotlivé poučky klade kratší články, jež podávají myšlenky, aby poučce bylo dobře rozuměno a žáci byli podněcováni metodicky správně volenou otázkou k dalšímu přemýšlení. Veškerou učebnou látku rozdělil ve tři části, a to: 1. Věř pravdy Boží! 2. Hleď si milosti Boží! 3. Plň zákon Boží! Ponechává didaktickou formu otázky a odpovědi, pamětné učivo omezuje na 237 otázek.

České kněžstvo má mnoho důvodů, aby Msgr Kubíčka při jeho významném jubileu vděčně vzpomínalo. Vykonal pro ně jako málokdo druhý. Jeho práce a působení zůstane trvalým pilířem v základech nové české katechetiky.

Přežeme ze srdce Msgr Kubíčkovy, aby se mohl ještě dlouho těšit z ovoce své záslužné činnosti. Naše řádky nejsou zhodnocením bohatého životního úsilí Kubíčкова, k němuž bylo by třeba hlubšího rozboru jeho

díla, ale jen příležitostná glossa, kterou chceme především dátí upřímný výraz úcty k osobnosti jubilantově a vděčnosti mladších k staršímu učiteli.

(2) Josef Hronek: *Katechetika... Dr. V. Kubíček*. ČKD 1946, roč. 86, č. 5, s. 247

Naše vědecká literatura týkající se náboženské pedagogiky je svým rozsahem i obsahem chudá. Tento nedostatek se pocituje zejména při poptávce po informujících, syntetických dílech. Cyrilometodějská matice pamatovala v svém literárním programu na tuto nezbytnost a vydala spis prof. dr. V. Kubíčka *Katechetiku* r. 1937, který letos vychází v novém, třetím vydání. Kniha Kubíčková má velké přednosti pro studium, zejména u začátečníka. Je psána na základě téměř půlstoleté školní praxe osobní se stálým zřetelem k fluktuaci moderních směrů, takže i po této stránce aktuálnosti cele uspokojuje. Z každé stránky pozorujeme vynikajícího praktika, jenž všechno, čeho kdysi odbornou průpravou nabyl a co se mu didakticky osvědčovalo, předkládá soustavně znova, byť i místy popraveno, zdůkladněno a doplněno, moderní době přizpůsobeno, hlavně pak intensivně usměrněno k životu z víry. Ve smyslu vědecké práce podává mínění náležitě ověřená zkušenostmi cizími a vlastními. Pro tyto vynikající vlastnosti knihu Kubíčkovu znovu doporučujeme k hlubšímu proniknutí pastore mládeže ve škole. Hronek

František Tomášek

(1) Josef Hronek: *Činná škola v náboženském vyučování s ohledem na metodu Marie Montessoriové... Dr. Fr. Tomášek*. ČKD 1940, roč. 80, č. 6, s. 462–464

„Provido sane consilio“ byla znovu uložena duchovenstvu větší péče o náboženské vedení dětí a mládeže. Je to úkol, jak zdůrazňuje prefekt kongregace koncilu, kardinál Serafini, palčivě naléhavý. Vyučování náboženské musí býti důkladné zvláště v dnešní době. Nestačí však rozmnožovati hodiny katechismu, je nezbytno neustále zdokonalovati katechetickou pedagogiku. S tohoto hlediska přispívá k povznesení katolické pedagogiky dr. Marie Montessoriová. MUDr. Marie Montessoriová jest u nás známa více ze své první fáze vědecké práce, kdy její metoda byla zatížena pedagogickým naturalismem (viz Kádner, Kubálek, Jarníková, Goláft, Sajdová a j.), zato však méně známa je ze své poslední doby. Montessoriová poznala, že pouze přirozená moudrost a řád bez vyšších

norem nemají trvání a jsou naprosto nezpůsobilé dovést člověka k upevnění mravnímu, proto se rozhodla pro hodnoty náboženské, správně oceňující význam náboženství jako největší skutečnosti, pramen a podporu života, a tak dostala se na pole náboženského vyučování a věnovala ve výchově hodnotám náboženským stále větší pozornost. Pedagogický profil Montessoriové po této stránce výstižně dokresluje ve své práci Dr. Frant. Tomášek, a to velmi zajímavými, podnětnými a u nás málo známými autorčinými pokusy činné školy v katechesi. Je sice pravda, že Montessoriová dosud svou metodu vyučování náboženství nepodala soustavně, ani ještě látku tu dosud úplně nezpracovala, její pokus o katechesi je však do té míry zajímavý a nabádavý, že vábí k hlubšímu studiu. Dr. Tomášek rozdělil si svou práci tak, že v prvních dvou kapitolách mluví o principu činné školy vůbec a v náboženském vyučování zvláště, nato pak ve čtyřech kapitolách zabývá se pedagogikou Montessoriové a probírá hlavní směrnice její metody v náboženském vyučování. Činná škola v náboženském vyučování není nic nového. Princip činné školy prostupuje všechny úspěšné metody náboženského vyučování od nejstarších dob, jak o tom svědčí na př. „Doctrina duodecim apostolorum“, instituce katechumenátu, sv. Augustina „De catechisandis rudibus“, přes středověk, jenž počínal si podobně, až do novověku, kdy všechny význačnější metody náboženského vyučování jsou vedeny heslem: náboženství dlužno vyučovat především konáním, životem (na př. Olier, Dupanloup, Jan de la Salle, Jan Bosco, H. Stieglitz a j.). Při provádění principu činné školy v náboženství nutno však zachovat určité meze, jak připomíná fuldská konference biskupská. Proč? Nesmí se zapomínat, že náboženství podává zjevené pravdy Boží, k nimž se žák zcela samočinně nemůže dostat. Nadpřirozený úkon víry, se kterým mají žáci přijímat zjevené pravdy, je možný jen za spolupůsobení Boží milosti a s podporou Boží autority. Vštěpují-li se sv. pravdy s takovým vědomím, je v tom zároveň ochrana před subjektivismem a racionalismem. Obojí třeba usilovně potírat. Máme-li na mysli vyučování náboženství podle principu činné školy, jest třeba učebních příruček jakožto pracovní předlohy. Problém náboženských učebnic, jež by plněji vyhovovaly principu činné školy, u nás nebyl dosud rozřešen. Dr. Tomášek uvádí myšlenky k úvaze a k diskusi. Z dosavadních metod katechese provádí Montessoriová nejdůsledněji zásadu činné školy, navazující při tom na vnitřní zájem dítěte. Chce, aby se náboženské vyučování konalo ve zvláštní místnosti, výhradně určené pro náboženství, v „atriu“. Vybavení této místnosti má co nejvíce soustřeďovat a zesilovat náboženský zájem. Chce tam mít stále po ruce všechny didaktický materiál knižní,

obrazový, modelový a pod. „Atrium“ má být školou duchovního života, kde budou se děti plně rozvíjet ve své křestní nevinosti, v dětské čistotě i prostotě a budou nerušeně vyjadřovati vroucí víru a zbožnost svého dětství jako „bambini viventi nella Chiesa“ – děti, žijící ve svatyni. Metodu náboženského učení buduje Montessoriová na podkladě aktivního života liturgického a živého zájmu dětí, intelektuální rozvoj nemá být zevně vynucován. Svou metodou vede k vrcholnému úkolu každé katechese: aby děti svým způsobem co nejlépe poznaly hodnoty náboženské, aby je co nejvíce ve všech fázích didaktické skladby katechese vnitřně prožívaly a hlavně uskutečňovaly v denním životě. Dr. Tomáškovi podařilo se dobré dílo, ukázal na základě metody Montessoriové, jaký význam má princip činné školy, sublimovaný oblasti náboženského ovzduší, a že metodika katolické katechese musí směřovati k tomu, aby náboženství bylo vyučováno jako životu, který se musí prožívat. Dr. Jos. Hronek.

(2) Josef Hronek: *Učitel náboženství a zájem dětí... Dr. František Tomášek. ČKD 1942, roč. 82, č. 1, s. 45*

Je nesporné, že prvním předpokladem úspěchu kněžského působení v nynější době jest katechese, sám Sv. Otec Pius XI. pokládá ji za věc velmi závažnou, nad kterou není nic světlejšího a nic potřebnějšího, neboť katechetické vyučování je základem celého křesťanského života. S povděkem proto vítáme knihu Dra F. Tomáška „Učitel náboženství a zájem dětí“, v níž vzdělaný odborník a zkušený praktik podává směrnice, jak může si počínati učitel náboženství za daných poměrů ve škole a mimo školu, aby dosáhl cíle náboženské výchovy. Dr. Tomášek osvětluje v první části svého spisu zájem po stránce psychologické a pedagogické, didaktické a pastorační; obrací se proti pedagogickému naturalismu a promlouvá o významu osobnosti vychovatelovy. V druhé části všímá si využívání zájmu dětí v různých metodách náboženského vyučování od dob nejstarších až po naše časy. Nejcennější, protože nejpotřebnější jsou pokyny ve třetí části knihy o tom, kterak se může využívatí zájmu dětí v nábožensko-výchovném působení u nás. Dr. Tomášek výtěžil z moderních pedagogických a didaktických opatření a prostředků pro náboženskou výchovu a výuku vše, co bylo možné. Knihu uzavírá celkový rozhled po nábožensko-pedagogické literatuře. Výklad je všude jasný, zřetelný a názorný a při tom vědecky a zkušeností ověřený. Kniha Dra Tomáška je velmi potřebnou a velmi cennou; možno říci, že náleží k našim nejlepším příspěvkům k tomuto tématu v oboru náboženské pedagogiky. Jest nyní na všech, jimž svěřena péče o duše, aby si osvojili

náměty autorovy, jak možno co nejlépe využití zájmu dětí po stránce didaktické a pastorační. Dr. Jos. Hronek.

(3) Josef Hronek: *Správný mladý muž se dívá do života...* Dr. František Tomášek. ČKD 1946, roč. 86, č. 3, s. 155

Ze široka a s několika stran vzal autor do ruky toto thema. Hochu a dívce po opuštění školy podává sličnou knížku, v níž k nim pronáší naléhavé slovo o všem, co v jejich nastávajícím životě není ničím menším než nezbytností a požehnáním; slovo nejvýš poctivé, čisté a plné krásy, které v mladém, tvořícím se organismu zanechá hluboké stopy, protože autor dovedl se přiblížit tak upřímně a bezelstně duši mládeže, již zná do nejjemnějších stránek složité struktury. Živým, přesvědčivým způsobem podání, tu a tam proloženém ušlechtilým pathosem, promlouvá autor o náboženských hodnotách a dokládá důvody, jimiž nutí čtenáře, aby vážně přemýšlel o důležitých otázkách týkajících se jeho života. V obou knížkách, které mají vedle prologu a epilogu devět kapitol, není obvyklých mravokárných příběhů, není v nich stránky, která by ulpívala na líbivém vnějšku, ale mravní popud je stále prohlubován a upevňován popudem náboženským; autor učí pojímat náboženskou pravdu ve sféře volní, v mravním názoru a jednání. Dr. Tomášek nevyhýbá se ani přímému poučení sexuálnímu, které opírá o nejvyšší hodnoty náboženské, a to právem. Nemůžeme býti stoupenci metody soustavného zatajování pohlavních fenoménů před dospívající mládeží, neboť v přítomné době všeobecného sexualismu by to více škodilo, než prospívalo. Není také zvláštní sexuální pedagogiky, jest jen nesprávná celková výchova, a náboženské působení jeví se zrovna v tomto oboru naprosto nepostradatelné. Autor velmi dobře vystihl nebezpečí, které hoch a dívku čeká právě v době, kdy opouští školu a kdy potřebuje největší mravní opory. Díváme-li se na obě knížky s hlediska methodického nebo formálního, nejsou prací konvenční, autor převádí hoch a dívku ne do říše snů a ilusí, ale do skutečného života. Kéž mladé pokolení včas pozná, že za všemi skvělými sliby moderních názorů životních nevězí žádná opravdová láska a žádný pravý duch. Odkládáme obě publikace Tomáškovy s pocitem vděčnosti k autoru, jsouce si vědomi, že jsou cenným průvodcem mládeži na cestu životem. Dr. Hronek.

(4) Josef Hronek: *Pedagogika...* Dr. František Tomášek. ČKD 1948, roč. 88, č. 1, s. 25–26

Prof. František Tomášek, stav se nástupcem Kubíčkovým na Cyrilo-metodějské fakultě university Palackého v Olomouci, ihned pořádal pro

universitní potřebu své přednášky a vydával studijní archy pro posluchače. Byl si dobře vědom, že je tolik třeba náboženské pedagogiky. Již od svých prvních publikací, které psal jako akademický učitel, zrál jeho dílo k pozvolné synthese. Doplnoval i prostylisoval své přednášky, až došlo po víceleté, usilovné, houževnaté práci ke konečnému zpracování, které vydává v Matici Cyrilometodějské v nové stylisaci a někde i pozměněné koncepci pod názvem „Pedagogika. Úvod do pedagogické praxe“. Přínos Tomáškův obsahá hlavně a především náboženskou pedagogiku v theorii a v praxi. Autor pojednává o základních zásadách výchovného procesu, zkoumá užití výchovných principů a vedle základních problémů obírá se i druhotnými otázkami, jež s nimi souvisí a jež jsou důležité pro pedagogickou praxi a pro konkrétní úkoly vychovatelovy. Autorovo nazírání na metody pedagogického myšlení i pedagogické činnosti je patrné již z rozdělení knihy na pět částí. V části úvodní určuje pojem výchovy vůbec a křesťanské zvláště. Křesťanskou výchovou rozumí úmyslné působení na dítě, aby harmonicky rozvinulo všechny své schopnosti tělesné, duševní i vlohy nadpřirozené a mohlo dosáhnouti svého cíle pozemského i věčného. Cílem výchovy křesťanské jest osobnost mravní a křesťanská. V druhé části autor se obírá předmětem výchovy – popisuje podrobně tělesný a zejména duševní a mravní vývoj dítěte. Ve třetí části charakterizuje osobnost vychovatelovu. Tato část je zvláště důležitá, neboť chtít nechtět musíme si doznati, že hlavní pramen všech nedostatků v náboženském vzdělání mládeže je chudý obsah theologickoasketický v osobě učitele náboženství, jak to ostatně potvrzují dějiny katechese i katechetiky. Tady musí tudíž býti zjednána náprava především. Ve čtvrté části seznamuje s vychovávacími formami, a to předně výchovou rodinnou. Po rodině druhou velkou institucí výchovnou je Církev, která má všechny vlastnosti nejlepší vychovatelky, potom následuje stát. Nato se autor zmiňuje o výchově ústavní. Nejrozsáhlejší je část pátá, je to v podstatě pedagogická psychologie, ale přináší též vybrané kapitoly z oboru výchovy pudu pohlavního, oboru výchovy vůle a citivosti. Značnou část knihy obsáhly bibliografické údaje. V nich je vlastní síla knihy, neboť přispívají k dalšímu studiu a podávají hlubší vhled do pedagogické ideologie. Ten, kdo touží po rozšíření poznatků a po jejich systemisaci v některé otázce, najde v nich spolehlivé poučení a orientaci. Shrnujeme-li posudek o knize Tomáškově, souhlasíme, že autor opouští metody izolující a neživotné, v pedagogické psychologii dřívější trichotomie duševního dění, avšak jednu připomínku bychom měli, kdyby p. autor se otevřeněji přiznal k celostně psychologickému hledisku, jehož správnost v pedagogice není třeba dnes již odůvodňovat. Přednosti spisu a vítanou

hodnotou v něm je jasnost a učebnicová přehlednost, autor nepodává technologii pedagogickou, nýbrž pedagogickou praxi, opřenou o pedagogickou theorii. A tak kniha Tomášková je nejvhodnějším počátkem studia do pedagogické praxe. Kněz i laik nalezne v ní spolehlivé směrnice a hluboké poučení. Tolle et lege! Dr Jos. Hronek